

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı / Moda ve Tekstil
Tasarımı Programı

**ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI:
KOLİTA, TEHUANA VE YAO KADINLARI
ÜZERİNDE İNCELENMESİ**

Ayca ACAR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Sema Hatun TÜRKER

İstanbul, 2024

**ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI: KOLİTA, TEHUANA
VE YAO KADINLARI ÜZERİNDE İNCELENMESİ**

Ayca ACAR

Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2024

“Ayca ACAR” tarafından hazırlanmış ve 10.07.2024 tarihinde sunulmuş “ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI: KOLİTA, TEHUANA VE YAO KADINLARI ÜZERİNDE İNCELENMESİ” başlıklı tez Sanat ve Tasarım Ana bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Eş Danışman

Akademik Ünvan Name SURNAME

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Bölüm,

Üniversite

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Bölüm,

Üniversite

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Bölüm,

Üniversite

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Bölüm,

Üniversite

Akademik Ünvan Adı SOYADI

Bölüm,

Üniversite

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığımı beyan ederim.

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Ayca ACAR
İmzası

X

ÖZET

ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI: KOLİTA, TEHUANA VE YAO KADINLARI ÜZERİNDE İNCELENMESİ

ACAR, Ayca

Yüksek Lisans, Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sema Hatun TÜRKER

Tarih: 06/2024

Sayfa: 92

Bu tez çalışmasında etnik giyim modası Kolita, Tehuana ve Yao kadınları üzerinde incelenmiştir. Etnik kadın topluluklarının giyimleri araştırılırken Çinli Yao kadınlarının, Meksikalı Tahuana ve Bolivyalı Kolitaların kültürel inançlarını giyimlerinde taşıdıkları ve geleneksel kıyafetlerinden günlük hayatlarında ödün vermedikleri gözlemlenmiştir. Bu farklı kültürel yaklaşımların giyimlerinde oluşturdukları etkiler; imgelere indirgenerek ele alınmış, bu imgelerdeki inançlar incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda yeni bir tasarım yapılmış, Kolitaların melon şapkası, Tehuanların kıyafetlerindeki ses imgesi ve Yao kadınlarının uzun saçları yapılan yeni tasarımda kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, bu güçlü ve feminen kadınların giyimlerinin günümüz moda tasarımı alanına nasıl ilham kaynağı olabileceğini ortaya koymaktır . Bu tez çalışması, bu kadınların inançlarını taşıyan giyimlerinin moda tasarımcılarına ilham kaynağı olma potansiyeli olduğunu ve ortaya çıkan tasarımların bu tasarımları giyen günümüz kadınının feminen gücünü ortaya çıkararak moda tasarımı alanına katkı sağlamış olacağı fikrini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etnisite, Giyim Modası, Kolita, Tehuana, Yao Kadınları.

ABSTRACT

ETHNICITY IN THE CONTEXT OF FASHION: AN ANALYSIS OF KOLITA, TEHUANA, AND YAO WOMEN

ACAR, Ayca

M.A, Art and Design, Altınbaş University,

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Sema Hatun TÜRKER

Date: 06/2024

Pages: 92

This thesis explores ethnic clothing among Kolita, Tehuana, and Yao women, investigating how the clothing of these ethnic female communities reflects their cultural beliefs. It emphasizes that Yao women in China, Tehuana in Mexico, and Kolita in Bolivia steadfastly maintain their traditional attire in daily life. The research focuses on the symbolic meanings embedded in their traditional clothing and examines the beliefs conveyed through these symbols. As a result of this research, a new design has been created that incorporates elements such as Cholita's melon hat, the sound image from the Tehuana traditional clothing, and the long hair of Yao women. The aim of this study is to explore how the clothing of these strong and feminine women can serve as an inspiration for contemporary fashion design. This thesis argues that the garments reflecting these women's beliefs have the potential to inspire fashion designers, and that the resulting designs could highlight the feminine strength of modern women, thereby contributing to the field of fashion design.

Keywords: Ethnicity, Clothing Fashion, Cholita, Tehuana, Yao Women.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ŞEKİL LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. ETNİSİTE	2
2.1 ETNİK KİMLİK	2
2.2 ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI.....	7
2.3 ETNİSİTE BAĞLAMINDA CİNSİYET	9
3. SOSYAL TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİK BAKIMINDAN ETNİK KADIN GRUPLARI	12
3.1 YAO KADINI.....	12
3.1.1 Yao Kadını Dokuma ve İşleme Kültürü	12
3.1.2 Uzun Saç Festivali	15
3.2 KOLİTA.....	16
3.2.1 Zirveye Çıkan Kolitalar	18
3.2.2 Uçan Kolitalar	23
3.3 TEHUANA	30
3.3.1 Anaerkil Toplumda Tehuana	30
3.3.2 Tehuana ve Guelaguetza Festivali	31
4. ETNİK KADIN GRUPLARINDA GİYİM MODASI, İMGE VE İNANÇLAR	46
4.1 YAO KADINI GİYİM MODASI.....	46
4.1.1 Yao Kadını Giyim Modasındaki İmge ve İnançlar	50
4.1.1.1 Koni şapka.....	51

4.1.1.2 Kaplan pençesi işleme.....	52
4.1.1.3 Uzun saç.....	53
4.2 KOLİTA GİYİM MODASI.....	57
4.2.1 Kolita Giyim Modasındaki İmge ve İnançlar	63
4.2.1.1 Melon şapka	63
4.3 TEHUANA GİYİM MODASI	65
4.3.1 Tehuana Giyim Modasındaki İmge ve İnançlar.....	67
4.3.1.1 Kıyafetlerin sesi	68
4.3.1.2 Çiçek	70
4.3.1.3 Altın	72
5. DEĞERLENDİRME VE BULGULAR.....	74
6. SONUÇ	78
REFERANSLAR	80

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Kolitalar Parlak Renkli Kıyafetleriyle Havada Güreşiyorlar	5
Şekil 2.2: Kolita Benita Aynaya Bakarken Poz Veriyor	10
Şekil 3.1: Yao Kadını İşleme Yapıyor.....	13
Şekil 3.2: Yao Kadınları Ahşap Tezgahlarda Dokuma Yapıyor	15
Şekil 3.3: Yao Kadınları Uzun Saç Festivali'nde Saçlarını Topluyorlar	17
Şekil 3.4: Kolita Alicia Evinin Kapısından Dışarıya Bakarken Poz Veriyor	17
Şekil 3.5: Kolita Juanita El Alto'da Manzarayı İzliyor.	18
Şekil 3.6: Kolitalar Katmanlı Etekleri Ve Tırmanma Botlarıyla Dağa Tırmanıyor	19
Şekil 3.7: Bolivyalı Tırmanma Kolitaları Julia Quispe Tincuta, Alicia Virginia Quispe Tincuta Ve Alicia Lima Alaña Huayna Potosí'ye Tırmanıyor	20
Şekil 3.8 Tırmanma Kolitaları Huayna Potosí'ye Giderken Birbirlerinin Saçlarını Örüyorlar	21
Şekil 3.9: Alicia Quispe Tincuta Gün Doğumu sırasında El Alto'dan manzaraya bakıyor..	22
Şekil 3.10: Domitila Alaña Lusco ve Julia Quispe Tincuta Huayna Potosí'ye Yolculuğa Başlamadan Önce Toprak Ana'dan İzin Ve Koruma İstenen Pachamama Ritüelini Gerçekleştiriyorlar	22
Şekil 3.11: Kolita Dövüşürken Adeta Uçuyor.....	23
Şekil 3.12: Angela Dövüşten Önce Poz Veriyor.	24
Şekil 3.13: Kolita Dövüşten Kaçıyor.....	25
Şekil 3.14: Babası, Erkek Kardeşi Ve Kız Kardeşi de Güreşçi Olan Claudina Poz Veriyor.....	26
Şekil 3.15: Alicia de Flores İle Elizabeth La Roba Carazones Dövüşüyor.....	27
Şekil 3.16: Sonia Dövüş Hazırlanıyor	24
Şekil 3.17: Kolita Benita Dövüşüyor.....	29

Şekil 3.18: Frida Kahlo Tehuana Kıyafetiyle Poz Veriyor	31
Şekil 3.19: Tehuana Ana Hernández, Festival’de Tehuantepec Kıstağı’nı temsil Eden Resmi Kostümünü Giyiyor	33
Şekil 3.20: Huajuapán De León, La Mixteca’dan Guelaguëtza’da Dans Performansı Sergileyen 26 Yaşındaki Alitzel Soriano Silva Geleneksel Kostümünü Giyiyor	35
Şekil 3.21: Tuxtepec Bölgesi’ni Temsil Eden, Guelaguëtza’da Flor De Piña Dansı Yapan 21 Yaşındaki Irasema Martínez Díaz Geleneksel Kostümünü Giyiyor	36
Şekil 3.22: Chinas Oaxaqueñalı Sumano Guelaguëtza Festivali’nde Geleneksel Kostümünü Giyiyor.....	38
Şekil 3.23: Costa’lı Simoni Baños Acevedo Geleneksel Aksesuarlarıyla Poz Veriyor	39
Şekil 3.24: Costa’lı Simoni Baños Acevedo Eteklerini Sallıyor	40
Şekil 3.25: Mestas Geleneksel Bluzu İle Poz Veriyor.....	41
Şekil 3.26: Mestas Yılan Topuzuyla Poz Veriyor	42
Şekil 3.27: Oaxaca Kadını La Canada Geleneksel Kostümüyle Poz Veriyor.....	43
Şekil 3.28: Huerta Geleneksel Kostümüyle Poz Veriyor.	44
Şekil 3.29: Guelaguëtza Festivali’nde Oaxaca Kadınları Geleneksel Kostümleriyle Poz Veriyorlar.....	45
Şekil 4.1: Kırmızı Yao Kadını Geleneksel Kıyafetiyle Poz Veriyor	39
Şekil 4.2: 88 yaşındaki Huangluo Köyünün En Yaşlı Kadını Bayan Pan dokuma yapıyor	40
Şekil 4.3: Bir Landian Yao Kadını Uzun Kollu Siyah Bir Bluz, Beyaz Sivri Yaka Ve Göğüste Sarı İki Püskül Demetinden Oluşan Geleneksel Yao Kostümüyle Dans Ediyor.....	49
Şekil 4.4: Güney Çin’in Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi’nin Hezhou Şehrinde Geleneksel Kostümlü İki Kadın, Yao Kostüm Yapma Tekniklerini Tartışıyor.....	50
Şekil 4.5: Pan Yao Kadını Koni Şapkasıyla Poz Veriyor.....	52
Şekil 4.6: Kaplan Pençesi İşleme	53

Şekil 4.7: Kendi Pirinç Tarlalarına Sahip Pan De Xiang, Pan Gui Jiao, Pan Jin Mei, Pan Ji Feng Ve Pan Pin Tian Tou Zhai Köyünün Hasattan Sonra Su İle Dolan Boş Teraslarında Uzun Saçlarıyla Poz Veriyorlar	53
Şekil 4.8: Huang Luo Köyünde Bir Sanatçı Olan Li Cui,Saç Kırbacı Ve Tang Gu Davuluyla Poz Veriyor.....	54
Şekil 4.9: Pan Hong Mei, Saçlarının Sağlıklı Olması İçin Kullandıkları Nesiller Boyu Aktarılan Benzersiz Şampuan Tarifini Hazırlarken Madımak Kökünü Öğütüyor.....	54
Şekil 4.10: Saçına Daha Önce Hiç Hazır Şampuan Kullanmayan Pan Gui Jiao Saçına Pirinç Suyuyla Bakım Yapıyor	55
Şekil 4.11: Pan Ji Feng Saçını Bir Sopa Yardımı İle Tarladan Uzak Tutuyor	58
Şekil 4.12: Pan Da Mei, Kendi Yaşını Bilmiyor Ancak 17 Yaşında Kesildiğinden Beri Yanında Taşdığı Saç Demetinin Yaşını Kesinlikle Biliyor.....	56
Şekil 4.13: Kolitalar Birbirlerine Bağlı Örgüleriyle Poz Veriyor	57
Şekil 4.14: Kolita Noelia Saçını Örüyor.....	58
Şekil 4.15: Bir Grup Kolita Kabarık Etekleriyle Poz Veriyor.....	59
Şekil 4.16: Kolita Eteğinin Altına Giydiği Kabarıklık Veren Dantelli İç Eteğiyle Poz Veriyor	60
Şekil 4.17: Kolita Wara Dantelli Bluzuyla Poz Veriyor	61
Şekil 4.18: Kolitalar Şalları Ve Aguayo Battaniyeleriyle Poz Veriyor.....	62
Şekil 4.19: Kolitalar Babetleri Ve Kabarık Etekleriyle Dans Ediyor.....	62
Şekil 4.20: Kolita Melon Şapkasıyla Poz Veriyor.....	64
Şekil 4.21: Tehuana İşlemeli Bluzuyla Poz Veriyor	65
Şekil 4.22: Kolita İşlemeli Etek Ve Bluzuyla Poz Veriyor	66
Şekil 4.23: Kolita Resplandor Başlık İle Poz Veriyor.....	67

Şekil 4.24: Ana Hernandez, Hareket Ettiğinde Yere Düşen Su Damlalarının Sesini Çıkardığı İçin “Iluvia” Yani Yağmur İsimli Aksesuarı Takıyor	70
Şekil 4.25: Tehuana'nın Sepetindeki Çiçekler	72
Şekil 4.26: Tehuana Altın Takılarıyla Poz Veriyor	73
Şekil 5.1: Tasarımın Yakın Çekimi	74
Şekil 5.2: Tasarımın Sol Profilden Çekimi.....	75
Şekil 5.3: Tasarımın Önden Çekimi	76
Şekil 5.4: Tasarımın Sağ Profilden Çekimi	77

1. GİRİŞ

Giyim, bireylerin kimliklerini ve kültürel değerlerini ifade etmelerinde önemli bir rol oynar. Toplumlara inançlarını ve kültürel değerlerini gelecek nesillere aktarma imkanı sağlar. Bu bağlamda etnik giyim, kültürel kimliğin ve tarihsel bilincin bir yansımasıdır.

Bu tez çalışmasında, Çinli Yao kadınları, Meksikalı Tehuana ve Bolivyalı Kolitaların geleneksel kıyafetleri incelenmiştir. Araştırma sürecinde, bu üç farklı etnik topluluktaki kadınların giyimlerinin, kültürel inançlarını ve değerlerini nasıl yansıttığına odaklanılmıştır. Çinli Yao kadınlarının hayatları boyunca sadece bir kere kestikleri uzun saçları, Meksikalı Tehuana kadınlarının kıyafetlerindeki ses imgesi ve Bolivyalı Kolitaların melon şapkası gibi imgeler bu kadınların inançlarını giyimlerinde taşımalarını sağlayan önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmanın amacı, bu kadınların etnik giyimlerinin günümüz moda tasarımı alanına nasıl ilham kaynağı olabileceğini ortaya koymaktır. Tez çalışması, Tehuana, Kolita ve Yao kadınlarının geleneksel kıyafetlerinin günümüz modasına olan katkısını değerlendirmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma, Tehuana, Kolita ve Yao kadınlarının kültürel miraslarını ve inançlarını yansıtan giyimlerinin, günümüzde moda tasarımı alanına ilham kaynağı olabileceğini göstermekte ve potansiyel modern tasarımlar için bir temel oluşturmaktadır.

2. ETNİSİTE

Terimin kökeni, Yunanca 'da yabancı anlamına gelen "ethnikos" kelimesine dayanır. Etnik kavramı, kullanıldığı döneme göre farklı anlamlar kazanmıştır. 14. yüzyılda İngilizcede "ethnic" olarak kullanılan bu terim daha çok farklı dine sahip yabancı anlamında kullanılırken zaman içinde 19. yüzyılda etnik gruplar arasındaki farklılıkların ve ırksal ayrımların vurgulanmasıyla birlikte daha çok ırksal grupları tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise "etnik" teriminin anlamı sadece ırkla sınırlı değildir. İnsanları bir araya getiren ortak dil, tarih, kültür, bağlılık, din gibi değerleri kapsamaktadır.

Etnisiteyi inceleyen ilk sosyolog olan Weber 1922'de yayımlanan çalışmasında etnik grubu şöyle tanımlar: "Etnik grup, fiziksel özellikler veya geleneklerin veya her ikisinin de benzerlikleri veya kolonileşme ve göç hatıraları sebebiyle ortak bir kökene dair öznel bir inanç taşıyan insan gruplarıdır." (Çelik, 2013, s. 31).

Etnik gruplar; ortak fiziksel özellikler, kültürel gelenekler ve öznel bir inanca sahip insan gruplarıdır. Etnisite siyasi alanda grup oluşumunu kolaylaştıran bir olgu olmasına karşın kan bağından çok topluluk bilincinin ön planda olduğu bir organizasyon biçimidir. Siyasi toplulukların dağılmasına rağmen etnik grupların varlığını sürdürmesinin temel nedeni de budur (Blakemore, 2019; Weber, 2017).

2.1 ETNİK KİMLİK

Kimlik kavramı toplumsal bilimlerde ve psikolojide önemli bir temel kavramdır ve bireyin kim olduğuna dair bilgiler içerir. Kimlik kavramı, bireylerin kendilerini tanımlama ve aidiyet duygusu oluşturma süreçlerini yansıtan çok boyutlu bir olgudur. Kültürel ve toplumsal bağlamlarda şekillenir ve toplumsal sistemin temelini oluşturur.

Sosyal kimlik kuramı, kişisel kimlik yerine sosyal kimliğe odaklanan ve gruplar arası ilişkileri inceleyen bir sosyal psikoloji kuramıdır. Bu kuram, insanların kendilerini sosyal gruplarla tanımlama ve aidiyet duygusu geliştirme eğiliminde olduklarını öne sürer. Bu kuram sosyal gruplar veya sınıflar arasındaki ilişkilere dikkat çeker.

Sosyal kimlik kuramı, bireylerin kimliklerini ve aidiyetlerini sosyal bağlamlar içinde anlama ve açıklama amacı güder. Bu teori, grup kimliğinin kişisel kimlikle etkileşim halinde olduğunu ve kişisel kimliği şekillendiren önemli bir bileşen olduğunu vurgular. Ayrıca

sosyal kimlik teorisi; gruplar arası ilişkileri, ayrımcılığı ve toplumsal aidiyetin psikolojik etkilerini anlamak için kullanılır.

Bireyler, kendilerini bir veya birden fazla sosyal grubun üyesi olarak tanımlarlar. Bu gruplar; cinsiyet, etnik köken, milliyet, din, meslek veya başka belirleyici özelliklere dayalı olarak oluşturulabilir. Özdeşleşme, kişisel kimlik ile sosyal kimlik arasındaki ilişkiyi yansıtır. Bireyler, gruplarına ait hissetme eğilimindedirler. Özdeşleşme süreci tamamlandığında bireyler toplumsal kimlik oluştururlar. Toplumsal kimlik; bireyin kendisini ait olduğu sosyal grup veya gruplara ait hissetme ve bu grupların değerlerini, normlarını ve amaçlarını benimseme sürecini yansıtır. Bu, bireyin grup kimliği ve aidiyeti ile güçlü bir bağ kurmasını ifade eder (Parlak, 2022).

Etnik kimlik; bir kişinin etnik kimlik duygusu, temel insani ihtiyaçlar ve motivasyon ilkeleriyle ilişkilidir. Etnik bir kimliğin verebileceği aidiyet duygusu, duygusal bağlara duyulan temel ihtiyaçla ilgilidir. Benzer şekilde bireylerin etnik gruplara karşı hissettikleri olumlu etki, sosyal olarak tanınma ve değer verilme temel ihtiyacıyla ilişkilidir.

Araştırmaların büyük bir kısmı, insanın motivasyonu için dört temel ihtiyacın önemini desteklemektedir. İnsanlar; ayırt edilme, etkili olma, anlamlı varoluş, aidiyet ve süreklilik duygusuna ihtiyaç duyarlar (Vignoles ve diğerleri, 2011). İnsanlar, kendilerini diğer insanlardan ayırt edilebilir kılan ve etkili olabildikleri sosyal kimlikleri benimserler. İnsana ait olduğu hissini veren kimlikler, kişiye yaşamının anlamlı olduğu hissini verir. Bu da zaman içinde insanlara bir süreklilik duygusu sağlar.

Sosyal kimlikler dünyada bir yer bulur ve sosyal konumları belirler, grup farklılığı olmadan belirli bir sosyal kimlik de olmaz. Meksikalı, Faslı göçmen veya Müslüman olmanın ne anlama geldiği Meksikalıları diğer milletlerden, Faslıları diğer göçmenlerden ve İslam'ı diğer dinlerden ayıran şeylere bağlıdır. “Ayırt edicilik” kimliğin içsel tanımlayıcı bir yönüdür ve ayırt ediciliğin eksikliği, sosyal kimlik belirsizliği yaratır. İnsanlar sosyal kimliklerinin ayırt ediciliğini korumak için çeşitli stratejiler kullanırlar. Araştırmalar; insanların grup farklılığının tehdit altında olduğu durumlarda kendilerini birbirine çok benzeyen diğer gruplardan farklılaştırmaya çalıştıklarını, daha katı grup sınırları tanımlama eğiliminde olduklarını göstermiştir. Örneğin; Çin’de farklı geleneksel kıyafetlere ve lehçelere sahip yaklaşık 300 Yao alt grubu bulunmasına rağmen Yao etnik grubuna

aidiyetlerinden dolayı bu alt grupların tamamının isimlerinde Yao hecesi bulunmaktadır. Asimilasyon; bireyin veya grubun kendi kültürel kimliğinden, kültürel geçmişinden, yaşam tarzından sıyrılarak başka bir kültürü özümsemesi sürecidir. Asimilasyon, kolaylıkla kişinin kendine özgü azınlık kimliğini koruma becerisine yönelik bir tehdide dönüşebilir. Çünkü ayırt edilme olmadan net bir sosyal kimlik olamaz ve dolayısıyla diğer ihtiyaçlar olan etkililik, anlamlılık, süreklilik ve aidiyet duygusu ihtiyaçlarının karşılanması zorlaşır.

İnsanların dünya üzerinde yetkinliğe ve kontrole sahip oldukları hissine ihtiyaçları vardır. İnsanlar bazen kaos yerine diktatörlüğü bile tercih ederler. İnsanlar başkalarının ya da koşulların kurbanı olmadığını, kendi hayatlarını kendileri yönlendirme seçeneğine sahip olduklarını hissetmek isterler. Öz yeterlik, bireyin etkili olma talebine odaklanır. Öngörülen durumları yönetmek için gereken eylem planlarını düzenleme ve uygulama yeteneğine olan inanç olarak tanımlanır (Hipp, 2016). “Toplumsal etkililik” öz yeterlik olgusunu bir topluluk üzerine genişletir ve o toplumun özellik ve ihtiyaçlarına göre şekillenir. Örneğin; eskiden Bolivya'nın Aymara kökenli kadınları olan Kolitaların bazı mekanlara girmesi ve toplu taşıma araçlarını kullanması yasakken şimdi bu kadınlar, kabarık etekleri ve melon şapkalarıyla kadın erkek eşitsizliğine farkındalık yaratmak için dövüş maçları düzenlemektedirler.

Şekil 2.1: Kolitalar Parlak Renkli Kıyafetleriyle Havada Güreşiyorlar (Antony, 2022).

İnsanlar kendi varoluşlarının kırılganlığının ve ölümlülüklerinin farkındadırlar. Bu varoluşsal belirsizliğin bir sonucu olarak dünyanın anlamı ve kişinin bu dünyadaki varlığına ilişkin soruların yanıtlarına temel bir ihtiyaç vardır. Bu bağlamda “anamlı varoluş” insanın temel bir ihtiyacıdır. İnsanlar hayatlarının bir anlamı ve amacı olduğuna inanmak isterler. Antropologlar etnik kimliğin yaşamın anlamı ile ilgili sorulara yanıt sağlayabileceğini savunurlar. Belirli kültürel dünya görüşleri ve inanç sistemleri, dünyaya değer ve amaç dayatan ortak bir gerçeklik anlayışı oluşturur. Kişisel çıkarların, ve zevklerin ötesine geçen bir amaç; ilkelere inanılmasını sağlar ve varlığı anlamlı kılar. Araştırmalar insanlara ölümlü oldukları hatırlatıldığında kültürel dünya görüşlerinin güçlendiğini göstermektedir. Kültürel veya dini dünya görüşüne yönelik bir saldırı, özellikle de kişinin anlamlı varoluşu buna bağlıysa çok tehditkardır. İnsanlar farklı davranarak kendi kültürel dünya görüşüne meydan okuyan bireyleri veya grupları reddetme ve dışlama eğilimindedir.

Kim ve ne olduğunuz sorusu aynı zamanda nereye ait olduğunuz sorusudur. Antropolog Goldschmidt, duygusal bağ kurma arzusunun ne kadar güçlü olduğunu belirtmek için duygusal açlıktan söz eder. “Aidiyet” duygusuna duyulan ihtiyaç, başkalarıyla ve çevreyle sosyal temas için psikolojik bir temel oluşturur. Bu ihtiyaç dış dünyaya yöneliktir ve insanları çevrelendikleri şeye bağlar. İnsanlar kendilerini bir şeye ya da birine bağlamak, çevrelerinde kendilerini evlerindeymiş gibi hissetmek isterler. Başarılı olunursa çevre duygusal olarak kişinin bir parçası haline gelir ve kişi kendini dahil edilmiş ve bağlı hisseder. Eğer başarılı olunmazsa sonuç izolasyon ve ait olmama duygusudur. Aidiyet dışarıya yöneliktir ancak tamamen soyut değildir. Ulusal bayrağın görülmesi, ritüeller, etnik semboller, belirli kişiler, manzaralar, resimler; aidiyetin somut malzemeleridir. Bu somut malzemeler başta anne baba, aile bireyleri, akraba ve arkadaşlar olmak üzere insanların kendilerini ait kılabilecekleri, kendilerini bir parçası olarak görebilecekleri, kendilerini dahil hissettikleri fiziksel çevredir. İnsanlar sosyal olarak ait olmak, gruplara ve topluluklara dahil olmak isterler. Sosyal dışlanma acı verir. Etnik, kültürel ve dini topluluklar aidiyet duygusu sağlar. Bir gurubun bir parçası olmanın verdiği güven ve sıcaklık, sadakat ve dayanışma duygusunu oluşturur. Kişi; kültürü, geleneği ve diniyle kendi topluluğu içinde aidiyet ve bağlılık duygusu geliştirip bir bağ oluşturur. Yakın akrabalarla olan duygusal ilişki ve çocukluk yıllarının sosyal ortamına aşinalık, etnik gruba yansıtılır. Bu, ait olma duygusuyla birlikte bir topluluk ve etnik kimlik duygusu yaratır. Başka insanlar duygusal olarak kişinin bir parçası ve kişi de başka insanların bir parçası haline gelir. Örneğin; feminist ressam Frida Kahlo Meksika'nın Oaxaca Bölgesi'nde Tehuantepec Kıstağı'ndaki Zapotek kadınları olan Tehuanaların geleneksel kıyafetini benimsemiştir. Meksika'daki tek anaerkil toplum düzenini sağlayan kadınlar olan Tehuanalar, Frida Kahlo için kadının gücünün sembolüdür. Meksikalı Frida Kahlo kendisini etnik kökenlerine bağlayan bu güçlü kadın topluluğuna ait hissetmiş ve giyim yoluyla Tehuanalarla bağ kurmuştur.

Etnik köken, en dar anlamıyla bir “süreklilik” duygusudur. Çünkü etnik topluma ait fiziksel özellikler ve toplumsal değerler nesilden nesile aktarılır. Etnik köken, benliğin ötesine uzanan bir tarihsel süreklilik duygusu sağlar. Grup benliği, bir etnik grubun atalarından elde ettiği süreklilik duygusunu içerir. Kültürel gruplarda zaman içinde bir değişim oluşsa da her zaman kolektif bir süreklilik, belirli bir ata ve kökenin bir parçası olma duygusu vardır. Nereden geldiğimize dair bir hikâye, zaman içindeki konumumuza ilişkin bir açıklama sunar. İnsanlar zamansal dayanıklılığını ait oldukları sosyal gruplara atfederler. Grup

sürekliliği algısı güven duygusu sağlar ve refaha katkıda bulunur. İnsanların kendi gruplarının varlığına yönelik tehditlerle karşı karşıya kaldıklarında, kendi gruplarıyla dayanışma ve diğer gruplara karşı muhalefet olma olasılıkları yüksektir. Bu tehdit, kolektif öz devamlılık duygularını tetikler, kendi grubunu koruma ve başkalarını tehdit etmeyi reddetme arzusunu güçlendirir (Verkuyten, 2018).

2.2 ETNİSİTE BAĞLAMINDA GİYİM MODASI

Moda, genel olarak toplum hayatına giren geçici yenilikler olarak tanımlanır. Bu yenilikler; özellikle giyim, makyaj, aksesuar gibi alanlarda ortaya çıkan değişiklikleri içerir. Moda; belirli bir dönemde popüler olan giyim tarzları, renkler, desenler ve tasarımları ifade eder. Toplumun estetik tercihlerine, kültürel etkilere, ekonomik koşullara ve tarihsel dönemlere bağlı olarak sürekli olarak değişen bir fenomen olarak kabul edilir.

Moda, bir kişinin kendi benzersiz kimliğini bulmasına ve dışa vurmasına yardımcı olur. Moda, kültürden kültüre değişen farklı kodlar ve anlamlar yüklenmiş bir kavramdır. Bir giyim tarzı; belirli bir kültürdeki değerler, normlar ve tercihlerle bağlantılı olarak farklı anlamlar taşır. Belirli giyim stilleri veya trendlere katılım, bir toplulukla bağlantı kurma veya belirli bir kültürel kimliği benimseme aracı olarak da hizmet eder. Moda, toplumsal normlara ve değerlere göre şekillenir ve bu da giyim tarzının toplum içindeki konumunu ve anlamını etkiler (Demir Parlak, 2022).

Moda, toplum içindeki dinamikleri de etkiler. Bu bağlamda kitle psikolojisinin dinamikleri giyim modasını etnisite bağlamında ele almak için önemli faktörlerdir. Çünkü moda, toplumun bir parçası olan bireyler arasında bir tür kimlik ifadesi ve aidiyet duygusu yaratır. Modayı takip etmek veya belirli bir giyim tarzını benimsemek, kişilerin kendilerini ifade etme ve topluluklarına ait olduklarını gösterme şeklidir.

Kitle psikolojisi; bir araya gelmiş bir grup bireyin davranışlarını, düşüncelerini ve duygularını inceleyen bir alandır. Kitleler genellikle belirli bir olay, durum veya ortamda toplanan büyük bir insan grubunu ifade eder (Özmen, 2015). Le Bon'a göre kitleleri oluşturan bireylerin özellikleri ne olursa olsun kitleleşme süreci sonucunda ortak bir ruh oluşur. Bu ruh; bireylerin tek başlarına hissetmedikleri duyguları, düşünceleri ve davranışları tetikler. Kitle içinde bireyler, birbirleriyle kaynaşırlar ve ortak bir kimlik

geliştirirler. Bu kimlik, bireylerin tek başlarına deneyimlemedikleri duygu ve düşüncelerin ortaya çıkmasına ve eyleme dönüşmesine yol açar (Le Bon, 2019). Kitle psikolojisi etkisi altındaki bireylerin bazı yetenekleri silinir ve bazı yetenekleri ise kuvvetlenir. Bu durum, bireylerin kendi iradeleri yerine kitle dinamiklerinin etkisi altında hareket etmelerinden kaynaklanır. Kitle içindeki sosyal etkileşimler, bireylerin davranışlarını değiştirir. Bu durum, kitle üyelerinin birbirlerinden etkilenme eğiliminde olduğunu ve kolektif bilincin güçlü bir etkiye sahip olduğunu gösterir (Freud, 2012).

Aynılaşıma psikoloji ve sosyal bilimlerde kullanılan bir terimdir ve kişinin kendi kimliğini veya benliğini başkalarıyla özdeşleştirmesini ifade eder. Kişinin kendi kimliğini, değerlerini, inançlarını veya davranışlarını başkalarınıninkine benzer hale getirme eğilimini yansıtır. Moda endüstrisi ve kültürel etkiler, aynılaşıma sürecini etkiler ve şekillendirir. Moda dünyası, insanların idealize edilmiş belli bir standartla özdeşleşmelerini teşvik eder. Popüler giyim tarzları, yaşam tarzları, güzellik standartları ve kültürel etkenler, insanlar üzerinde bir etki yaratarak kişileri benzer bir şekilde giyinmeye veya davranmaya yönlendirir. Kişinin kendisini başkalarıyla özdeşleştirmesi, toplumun bir parçası olma ve sosyal ilişkiler kurma yeteneği için önemlidir. İnsanlar, çevrelerindeki diğer insanları gözlemleyerek sosyal normları ve beklentileri öğrenirler. Bu süreç, toplumsal uyumun bir parçasıdır (Freud, 1975, s. 51).

Belirli bir etnik gruba ait olan insanlar benzer giyim tarzlarını benimseyerek bu gruba özdeşleşme eğilimindedirler. Giyim, bireysel ve toplumsal kimlik temsilinde kullanılır. Giyim bir kişinin kimliğini, tercihlerini ve aidiyetini ifade etmenin bir yoludur. Görsel bir dil olarak değerlendirilen bu iletişimin konusu; benlik, esas olarak toplumsal kimlik, cinsiyet, yaş ve toplumsal statü gibi unsurların temelinde yer alan kültürel değerlerdir. Giyim modası; kültürel değerlerin, toplumsal normların ve bireylerin taleplerinin bir araya gelmesiyle şekillenen dinamik bir süreçtir. Bu süreç, giyim ve giyimdeki imgelere sürekli olarak yeni anlamlar yüklenmesine ve insanların kimliklerini ifade etmelerine olanak sağlar (Davis, 1997, s. 21). Giyim modası; kültürlere bağlı olarak değişen çeşitli tarz, biçim, renk ve kumaştan üretilen giysilerle bireysel ya da toplumsal kimlik oluşturmak amacıyla kullanılır (Buch, 2017).

Bireylerin giyim seçimleri; kültürel normlar, kişisel tercihler, aidiyet duyguları ve sosyal statü gibi faktörlere dayanır. Bu seçimler, bireylerin kendilerini ifade etmelerine ve toplumsal kimliklerini belirlemelerine yardımcı olur. Kimlik ve benlik, bu anlam taşıyan nesnelere etkileşimleri sonucunda şekillenir. Giyim seçimleri de bu sürecin bir parçasıdır ve bireylerin kimliklerini ve benliklerini inşa etmelerine yardımcı olur. Giyim tarzı, bireylerin kişisel ve toplumsal kimliğini birleştirir ve bu kimlikler arasındaki bağlantıyı yansıtır. Bireyler; giyimleri aracılığıyla kişisel tercihlerini, değerlerini, kültürel bağlantılarını ve sosyal statülerini ifade ederler.

Bireyler genellikle kendilerini kabul ettirebilmek için grup içindeki moda akımına uyum sağlarlar ancak başkalarının belirlediği giyim tarzını benimseyen bir kişi, kendi bağımsızlığını uzun süre koruyamaz. Bireylerin kendi benliklerini ifade etmeleri ve toplumun zevk anlayışına meydan okumaları da mümkündür. Bu durumda bireyin kendi tarzını ve estetik anlayışını oluşturması gerekmektedir. Ancak bu özgünlük ve bağımsızlık da genellikle küçük gruplar içinde ifade bulur. Kalabalık yığınların zevk anlayışına karşı çıkarken bile bireyler yine kendini bir grupla ilişkilendirirler (Barbarosoğlu, 2013, s. 51).

2.3 ETNİSİTE BAĞLAMINDA CİNSİYET

Bütün kültürlerde iki cinsin davranış biçimleri ele alındığında kadınlarla erkekler arasında belirgin bir ayırım yapılır. Cinsiyetlerin getirdiği toplumsal rol farklılaşması belirli bir ölçüde biyolojik farklılıklardan kaynaklanmasına karşın farklı kültürlerde cinsiyete dayalı rollerde büyük farklılıklar bulunmaktadır (Verkuyten, 2018).

Şekil 2.2: Kolita Benita aynaya bakarken poz veriyor (Dörr, 2018).

Biyolojik cinsiyet, bir kişinin doğuştan sahip olduğu fiziksel ve genetik özelliklere dayanırken, toplumsal cinsiyet, bu biyolojik özelliklerin toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl yorumlandığını ve bireylerin bu bağlamda nasıl bir rol üstlendiğini ifade eder.

Toplumsal cinsiyet, bireylerin biyolojik cinsiyetlerine dayalı olarak toplumun kendilerinden beklediği davranış ve rollerin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet kavramı, bireylerin sosyal kimliklerini ve toplum içindeki yerlerini anlamada önemli bir rol oynar.

Etnik köken ve cinsiyet birbirini tamamlayan unsurlardır. Etnik köken bakımından birbirinden farklı olan kadınlar; içinde buldukları toplumun değerleri ve beklentileri doğrultusunda sosyal engelleri birbirlerinden farklı şekillerde deneyimlerler.

Etnisite cinsiyet bağlamında ele alındığında kadının etnik grubunun içinde nasıl konumlandırıldığı önemlidir. Kolitalar örneğinde olduğu gibi; bir etnik gruba ait kadınların iş olanaklarının sınırlandırılması, yeteneklerin tanınmaması veya etnik azınlıkların herhangi bir alanda gelişimlerinin engellenmesi kadınlar tarafından aynı etnik gruptaki erkeklerden daha farklı deneyimlenir. Çünkü kadın olmak sadece bir cinsiyet değil aynı zamanda kadın olmanın deneyimini belirleyen toplumsal bir konumdur (Maynard, 1994, s. 9).

3. SOSYAL TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİK BAKIMINDAN ETNİK KADIN GRUPLARI

Bir Yao kadınının en önemli görevi kumaş dokumak ve işleme yapmaktır. Yao geleneksel kıyafetlerinin yapımı ve giyimi, Yao kadını için gurur kaynağıdır. Yao kadınları, pirinç tarlalarında çalışırken bile işledikleri kıyafetleri giyerler. Bu kıyafetler kültürel mirasın bir parçasıdır.

Eskiden Kolitaların geleneksel kıyafetleriyle toplu taşıma araçlarına binmelerine, bazı mekanlara ve semtlere girmelerine izin verilmeyorken verdikleri toplumsal mücadeleler sonucunda artık Kolitalar geleneksel kıyafetlerini istedikleri her yerde gururla giymektedirler. Geleneksel kıyafetleri Kolitaların toplumsal zaferlerinin bir sembolüdür ve günlük hayatlarında geleneksel kıyafetlerini gururla taşırlar.

Tahuanalar kendine güvenen, yetenekli liderlerdir. Pazarlarda tezgâh sahiplerinin sanat eserlerini, mücevherlerini ve yerel yiyecekleri satarlar. Pazarların efendisi kadınlardır. Genellikle erkeklerden daha fazla para kazanırlar. Piyasaya hakimdirler. Asla vazgeçmedikleri rengarenk geleneksel kıyafetleriyle dikkat çekici ve dışa dönüktürler. Asla çekingen davranmazlar. Yoldan geçen herkesi etki altına alırlar ve bundan gurur duyarlar.

3.1 YAO KADINI

Yaolar, beş Güney Çin eyaleti ve bir özerk bölgede 130 ilçeye yayılmış dağ topluluklarında yaşarlar. (China SCIO, 2017). Yaolar birbirlerinden farklı üretim şekilleri, yaşam tarzları ve giysileri ile en az 30 farklı gruba ayrılırlar. “Yao” ortak ismi resmi olarak 1949'da Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra kabul edilmiştir. Kendi gruplarına ait semboller içeren nakış işlemeli geleneksel kıyafetleri ve uzun ömür ve refahı simgeleyen uzun saçları Yao kadınları için gurur kaynağıdır.

3.1.1 Yao Kadını Dokuma ve İşleme Kültürü

Yao halkının dokuma ve işleme kültürü 1900 yılından daha eskiye dayanır. Yao kadınları, pirinç tarlalarında çalışırken bile genellikle elde işlenmiş kıyafetler giyerler. Düğün, doğum günü, festival gibi özel günlerde en kıymetli ve eşsiz kıyafetlerini gururla taşırlar. Yao kadınları evlenmeden bir yıl önce anneleri, kayınvalideleri ve kocaları için düğün kıyafetleri

hazırlamaya başlarlar. Bu özel günlere yakışır bir kıyafetin elde işlenmesi üç yıl sürer. Ahşap dokuma tezgahı kullanmak süreci önemli ölçüde hızlandırır ancak kadınlar genellikle bu kıyafetleri elde işleyerek, geleneklerini ve nakış becerilerini korumayı tercih ederler. Güzel işlemeli kıyafetler yapmak ve giymek Yao kadınlarının gurur kaynağıdır.

Şekil 3.1: Yao Kadını İşleme Yapıyor (Guilin Holiday, 2014).

Yao kıyafetlerinde ve işlemlerinde renk çok önemli bir rol oynar. Genç Yao kadınları genellikle kırmızı, pembe ve mavi kıyafetler giyerler. Kadınlar belli bir yaşa gelince, siyah ve lacivert gibi koyu renkler giymeye başlarlar (Dickinson, 2021). Nakış işlemleri genelde kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ve siyah renktedir. Bu renkler saflığın ve dokunulmazlığın sembolüdür (ChinaWiki, 2019).

Yaoların Animizm yani doğaya ve ataların ruhlarına olan inanç ile Çin'den gelen Taoizm'in birleşimine dayanan kendilerine özgü bir inançları vardır. Yao dininde önemli bir yeri olan beyaz nakış ipliğinin, bu dünyayı ruh dünyasına bağladığına inanılmaktadır. Bu sebeple nakış işlemeli beyaz kıyafetler, dini ritüellerin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bir bebek doğduğu andan itibaren Ata ruhlarının onu öbür dünyaya götürmesini önlemek ve bebeği kötü ruhlardan korumak için bebeğe beyaz bir başlık takılır.

Tarihte Yao kadınları pamuk eker, iplik eğirir, bitki ve ağaçlardan boya yapar, kumaş dokur ve daha sonra bu kıyafetlere nakış işlerler. Gün boyunca pirinç tarlalarında çalışırlar ve tarlada yanlarında bulundurdukları nakış aletleri ve malzemeleriyle boş vakitlerinde işleme yaparlar.

En önemli Çin kadın kahramanı Mulan'ın Ballad'ından da Çin kültüründe işleme yapmanın kadının önemli bir rolü olduğu anlaşılmaktadır. Ballad'da Mulan babasının zorunlu askerlik emrini aldığında dokuma tezgahında dokuma yapmaktadır. Hikayenin devamında ağabeyi olmadığı için Mulan babasının yerine askere gitmeye karar verir. Çok başarılı bir asker olur. Kendisine komutanlık teklif edilir fakat teklifi reddeder ve ailesinin yanına döner. Mulan evine dönüp erkek kıyafetlerini çıkardığında, asker arkadaşları onun bir kadın olduğunu fark edince çok şaşırırlar. Birlikte savaştıkları on iki yıl boyunca hiçbiri onun erkek olduğundan şüphelenmemiştir (Naudus, 2020).

Şekil 3.2: Yao Kadınları Ahşap Tezgahlarda Dokuma Yapıyor (Guilin Holiday, 2014).

3.1.2 Uzun Saç Festivali

Uzun saç Yao kültüründe “uzun ömür ve refah” anlamına gelir. Evli kadınlar saçlarını salyangoz şeklinde sararlar. Doğum yapmış kadınlar, alınlarının önünde bir topuz taşırlar. Evlenmemiş kızlar ise saçlarını başörtüsüyle kapatırlar ve uzun saçlarını kolayca göstermezler.

Uzun Saç Festivali’nde 17 yaşındaki genç kadınların saçları bir tören ile hayatlarında sadece bir defa kesilir ve daha sonra hayatları boyunca uzamaya bırakılır. Festival’de tüm köylerden gelen Yao kadınları, muhteşem el dokuması geleneksel kıyafetlerini giyerler ve doğal güzelliklerini göstererek saçlarını tararlar.

Tören Guangxi eyaletindeki Longji’de üçüncü ayın üçüncü günü Zincir Köprü’de saat 10’da davulların çalınmasıyla başlar. Misafirler yerel olarak üretilen pirinç şarabı ile tatlı ve yapışkan pirinç ile karşılanır. Törende genç kıza özel bir ağaca kadar eşlik edilir. Burada annesi kızının başörtüsünü açar ve kızının saçını tarar. Kız kardeşleri, annelerine teşekkür eden eski bir şarkıyı söylerlerken annesi kutudan makası çıkarır ve yıllar boyunca koruyuculuğu için ona teşekkür etmek amacıyla bir tütsü yakar. Bu işlem tamamlandıktan sonra makas saygın büyükannenin eline verilir ve torununun saçını, hayatı boyunca bir kere olmak üzere keser. Anne kesilmiş saçı dikkatlice bir beze sarar ve saklamak için bir kutuya koyar (Yao Secret, 2023).

Şekil 3.3: Yao Kadınları Uzun Saç Festivali’nde Saçlarını Topluyorlar (Yao Secret, 2023).

3.2 KOLİTA

Aymara kabilesinden Bolivyalı Kolitalar Bolıvyaya tarihinin ve geleneğinin bir sembolüdürler. Kolitalar, “pollera” olarak bilinen kadını dolgun gösteren kabarık etekleri ve melon şapkalarıyla tanınırlar. Kendilerini “pollera kadınları” olarak da adlandırırılar. Batı tarzının aksine ince kadınlar yerine dolgun kadınlar, sağlıklı olarak değerlendirilir ve toplumda takdir görür.

Kökenleri olan Aymara kültüründe çalışmak önemli bir değerdir ve çalışma ahlakı çok güçlüdür. Kolitalar, çalışkanlıklarını Aymara kültüründen gelen girişimci ruhlarına borçludurlar. Kolitalar iş hayatında yabancılara güvenmezler. Çok sayıda çocuklu bir aile, çocuklarının aile işletmelerini yöneteceğini ve yabancıların işletmelerine girmesine izin vermek zorunda kalmayacaklarını garanti eder (Jaskolowska, 2018).

“Kolita” terimi eskiden düşük sosyoekonomik statüdeki yerli kadınları aşağılayıcı bir şekilde tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bu kelime, İspanyol ve Latin Amerika kültürlerine özgü “melez” anlamına gelen “cholo” kelimesinden türemiştir. Günümüzde Kolita terimi, kültürel ve sosyal mücadeleleri ile kendine özgü başarı hikayesi olan güçlü bir kadını tanımlar.

Bölgenin İspanyol sömürmesine girmesiyle, bölge halkı etnik baskı ve ayrımcılığa maruz kalmıştır. Toplu taşıma araçlarına binmeleri, belirli kamusal alanlara erişimleri, bazı semtlere girmeleri sınırlandırılmıştır. Oy verme ve toprak sahibi olma hakları ellerinden alınmış, kızların okullarda yerel kıyafetlerini giymeleri yasaklanmıştır.

Onlarca yıl boyunca verilen mücadele sonucunda, Aymara kökenli bir siyasetçi olan Evo Morales’in seçilmesi ile bir zamanlar aşağılayıcı olarak kullanılan Kolita ismi ve giyim tarzı gurur sembolüne dönüşmüştür.

Şekil 3.4: Kolita Alicia Evinin Kapısından Dışarıya Bakarken Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Kolitalar, Bolivya'da kadın hakları mücadelesinde oldukça önemli bir rol oynamışlardır. Eylemleri, erkeklerle kadınlar arasındaki iş bölümündeki klasik bakış açısını sorgulamaktadır (Daniele Tamagni Foundation, 2022). Melon şapkaları, kabarık etekleri ile Bolivya'nın Pollera kadınları, verdikleri toplumsal mücadeleler sonucunda ayrımcılığa uğrayan orta sınıfların hizmetçileri konumundan çıkmayı başarmışlardır. Kolitalar artık özgürce üniversitelerde okuyup hükümet bakanlıklarında, bankalarda, avukatlık bürolarında, televizyon ve radyo programlarında çalışmaktadırlar. Bugün hala bir miktar ayrımcılık olsa da Kolita toplumda bir yer kazanmaktadır (Dear, 2014).

Şekil 3.5: Kolita Juanita El Alto'da Manzarayı İzliyor (Dörr, 2018).

İspanyol yerli halkı Kolitaları Avrupa kıyafetlerini benimsemeye zorlamıştır. Kolitalar da bu kıyafetleri güçlendirip kendi kültürlerine göre şekillendirmişlerdir. Kolitaların mücadelesi o kadar ses uyandırmıştır ki, Kolita giyimi düşük sosyal statünün bir göstergesi iken şimdi bir moda sembolü haline gelmiştir. Günümüzde tasarımcılar, bu kadınların renkli geleneksel kıyafetlerden ilham almaktadır (Babinski, 2022).

3.2.1 Zirveye Çıkan Kolitalar

Altı bin metreden daha yüksek bir dağda, yüksekliğin sessizliğinde zirveyi fetheden Kolitalar, geleneksel kıyafetleriyle Aymara kültürünün somut bir mirasıdır. Tırmanma Kolitaları, Bolivya dağlarında yankılanan güç ve inanç örneğidirler.

Şekil 3.6: Kolitalar Katmanlı Etekleri Ve Tırmanma Botlarıyla Dağa Tırmanıyorlar (Yumna Al-Arashi, 2019).

Tırmanma Kolitaları dağların zirvesine çıkarken geleneksel pollera eteklerini giyerler ve yün şallarını takarlar. Tırmanış ipleri ve kemeri gibi tırmanma ekipmanlarını, sırtlarında aguayo olarak adlandırılan renkli dokuma battaniyelere sarılı olarak taşırlar. Onları soğuktan koruyan katmanlı giysileri ve tırmanma botlarıyla karlı dağlara cesurca tırmanırlar.

Şekil 3.7: Bolivyalı Tırmanma Kolitaları Julia Quispe Tincuta, Alicia Virginia Quispe Tincuta ve Alicia Lima Alaña Huayna Potosi'ye Tırmanıyorlar (Yumna Al-Arashi, 2019).

Tırmanma Kolitaları zirveye olan yolculuklarında her zaman birbirlerine eşlik ederler. Bu yerli kadınlar Latin kadınının gücünün ve kardeşliğinin temsilidirler. Alicia Quispe ve diğer tırmanma Kolitaları, Bolivya'nın kuzeybatısında bulunan yüksek bir dağ olan ve Aymara dilinde "genç tepe" anlamına gelen Huayna Potosi'nin zirvesine ulaşmışlardır. Bu başarı yıllar süren bir ekip çalışmasının ürünüdür. Tırmanma Kolitaları, birkaç yıl boyunca ülkeye tırmanmaya gelen turistlere yardım ederek çalıştıktan sonra Aralık 2015'te kendi dağcılık maceralarına başlamışlardır.

Şekil 3.8: Tırmanma Kolitaları Huayna Potosi'ye Giderken Birbirlerinin Saçlarını Örüyorlar
(Yumna Al-Arashi, 2019).

Kolita Alicia Vogue Meksika dergisi ile röportajında bu başarıya ulaşmak için iki gün gerektiğini söylüyor. “Oradan şehir tamamen görülüyor.” diyor. Yüksekliklerin fethinin onun için bir tutku haline geldiğini belirtiyor. “Tırmanarak, daha fazla Kolitaya öncülük ettin dediklerinde, bu beni çok mutlu ediyor.” diyerek duygularını belirtiyor. “Eteğimiz bizim olmazsa olmaz bir parçamız. Zirveye tırmanırken koruyucu kıyafetlerimiz, tozluklar ve battaniyedir.” diyerek kıyafetlerinin önemini açıklıyor (Chamorro, 2019).

Şekil 3.9: Alicia Quispe Tincuta Gün Doğumu Sırasında El Alto'dan Manzaraya Bakıyor (Yumna Al-Arashi, 2019).

Şekil 3.10: Domitila Alaña Lusco Ve Julia Quispe Tincuta Huayna Potosi'ye Yolculuğa Başlamadan Önce Toprak Ana'dan İzin Ve Koruma İstenen Pachamama Ritüelini Gerçekleştiriyorlar (Yumna Al-Arashi, 2019).

3.2.2 Uçan Kolitalar

Bolivya'nın Uçan Kolitaları modern güreşi topluluklarının aktivizm tarihi ile birleştirmişlerdir. Regarenk kıyafetleri, katmanlı etekleri, işlemeli şalları ve melon şapkalarıyla uçan Kolitalar olarak bilinen eşsiz bir kadın güreşçi grubunu oluştururlar.

Şekil 3.11: Kolita Dövuşürken Adeta Uçuyor (Dörr, 2018).

Uçan Kolitalar 1960'larda, kısıtlanan kariyer ve eğitim fırsatları sebebiyle toplumsal haklarını savunmaya başlamışlardır. Sivil toplum örgütleri kurmuş, maruz kaldıkları toplumsal ayrımcılığa tepki vererek seslerini duyurmayı başarmışlardır. Uçan Kolitalar, mücadelelerinin sonunda güç ve özgürlük kazanmış ve kadının gücünün bir sembolü haline gelmişlerdir.

Şekil 3.12: Angela Dövüşten Önce Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Dövüşerek kazandığı parayı oğlunun eğitimi için kullanan bekar bir anne olan Kolita Angela, Vogue dergisi ile röportajında "İnsanların dövüşmek için bir nedene ihtiyacı var ve benimki de oğlum" diyerek motivasyon kaynağını açıklıyor (Butet Roch, 2018).

Şekil 3.13: Kolita Dövüşten Kaçıyor (Dörr, 2018).

Dolores de El Alto Spor Merkezi'ndeki ring, bir çitle çevrilidir ve maçlar her zaman tezahürat yapan, taraftarlarla doludur. Yılda bir kere toplu bir dövüş yapılır. Bu dövüşlerde kaçmak isteyen herkes çitlerden atlar ve içerideki son kişi dövüşü kazanır (Butet Roch, 2018).

Şekil 3.14: Babası, Erkek Kardeşi ve Kız Kardeşi De Güreşçi Olan Claudina Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Babası, erkek kardeşi ve kız kardeşi de güreşçi olan Claudina “Mücadele, her şeyden çok sürekli bir manevra güncellemesidir. Bisiklete binmek gibi; bir kere öğrenirsen asla unutmazsın. Ama başarılı olmak istiyorsanız, pratik yapmanız gerekir. Dövüş de aynı. Sonsuz bir öğrenme.” diyerek başarısının kaynağını açıklıyor (Butet-Roch, 2018).

Şekil 3.15: Alicia De Flores ile Elizabeth La Roba Carazones Dövüşüyorlar (Dörr, 2018).

Uçan Kolitalar erkeklerin hakim olduğu bir alanda varlıklarını ortaya koymak istemektedirler. Bazı maçlarda farklı iki cins de birbiriyle karşı karşıya getirilmektedir. Mary Llanos Saenz Vogue dergisi ile röpotajında “Bir kadın yüzde yüz savaştığında, erkekler yüzde bin savaşmak ister. Kadınlara karşı yenildiklerini kabul etmek istemezler. Başlangıçta erkek kabinlerine girmemize izin verilmiyordu. Dışarıda giyinip beklerdik. Bu yüzden Dövüşçü Kolitalar Birliği'ni kurduk. Orada, erkekler karışamaz.” diyerek erkeklere karşı verdikleri mücadeleyi açıklıyor. (Butet Roch, 2018).

Şekil 3.16: Sonia Dövüşe Hazırlanıyor (World Photography Organisation, 2016).

Bir güzellik salonuna sahip olan Sonia, “Bazen inciniriz ve birkaç ay boyunca dövüşmeyi bırakırız fakat bu pes etmemize neden olmaz.” diyerek dövüşçü Kolitaların ne kadar güçlü olduğunu belirtiyor (Butet-Roch, 2018).

Şekil 3.17: Kolita Benita Dövüşüyor (Dörr,2018).

El Alto’da kadınların güvenliği ihlal edildiğinde, kızların eğitimi aksadığında veya kadınlar yeterince iyi sağlık hizmeti alamadığında, Uçan Kolitalar dövüşe hazırdır. Herkes dövüşü izlemeye gider, çünkü bu dövüş özünde Aymara kadınının drammatizasyonudur (Butet Roch, 2018).

3.3 TEHUANA

Tehuantepec, Meksika'nın Oaxaca eyaletinin güneydoğusunda bir şehirdir. Şehir Tehuantepec Kıstağı'ndaki Zapotek kültürünün merkezidir ve bölgedeki ikinci en büyük şehirdir. Şehir, kadınları yani Tehuanalar ve geleneksel kıyafetleriyle tanınır. Bu kıyafetler feminist ressam Frida Kahlo tarafından da benimsenmiştir. Kadınlar yerel pazarları yönetirler (Copal, 2018).

Zapotek halkı birçok ırkın karışımından oluşmuştur. Birçok İspanyol, Fransız, Amerikalı, İrlandalı, Yakın Doğulu, Çinli ve siyahi zamanında kalıcı olarak yerleşmiştir.

Tehuantepec'te zayıf olmak, sağlığın kötü olduğunun bir işaretidir. Dolgun olmayan kadınlar çekici bulunmaz. Kadınlar birbirlerine dolgun ve bereketli anlamında kullandıkları büyük yapraklı ağaç anlamına gelen “frondosa” kelimesiyle iltifat ederler. Bu kelime güçlü Tahuanaları en iyi şekilde ifade eden kelimedir. (Mexico, 2000).

3.3.1 Anaerkil Toplumda Tehuana

Meksika'nın Tehuantepec Kıstağı'nda anaerkil bir toplum düzeni vardır. Bölge, kadınların rengarenk geleneksel kıyafetlerini giyip sokaklarda geçit töreni yaptıkları geleneksel festivalleriyle ünlüdür.

Erkekler balıkçı, çiftçi ya da zanaatkâr olarak çalışırken, kadınlar ticaretle uğraşırlar. Tezgah sahiplerinin sanat eserlerini, mücevherlerini ve yerel yiyecekleri sergiledikleri pazarlar rengarenk ve dikkat çekicidir. Tehuantepec'te kadınlar toplumun ekmek kazananlarıdır ve genellikle erkeklerden daha fazla para kazanırlar. Evde paranın nasıl ve neye harcanacağından kadınlar sorumludur.

“Pazarların efendisi kadınlardır. Piyasaya hakimdirler. Dışa dönüktürler ve asla çekingen davranmazlar ve yoldan geçen herkesi etki altına alırlar. Toplumda ön plandadırlar ve bundan gurur duyarlar. Rivayete göre kız çocuk sahibi olmak erkek çocuktan daha değerli sayılır.” (Woodman, 2017). Bu düzen, kadınlara bazı önemli özgürlükler sağlar ve Tehuantepec Kıstağı'ndaki erkekler ve kadınlar arasında saygı ve hoşgörü atmosferine katkıda bulunur (Kirk, 2018).

Meksika kökenli Frida Kahlo, kişisel giyiminde geleneksel Tehuana kıyafetlerini tercih etmiştir. Tehuana geleneksel giyim tarzı Kahlo'nun bir sanatçı, kadın ve kültürel simge olarak kimliğine dokunmuştur. Bunun sebeplerinden biri anaerkil Tehuana kültürünün, Kahlo'nun kökeniyle güçlü bir bağ kurarak kişisel geçmişini ve kadın kimliğini güçlendirmiş olmasıdır. Tehuana kadını onun Meksika köklerine olan güçlü aidiyet duygusunun, bağımsızlığının ve sahip olduğu kadın gücünün etkileyici bir sembolüdür (Newbold, 2018).

Şekil 3.18: Frida Kahlo Tehuana Kıyafetiyle Poz Veriyor (Nickolas Muray, 1946).

3.3.2 Tehuana ve Guelaguetza Festivali

Guelaguetza Festivali, Meksika'nın kültürel kimliğindeki derin kökleri ile öne çıkmaktadır. Her temmuz ayında gerçekleşen bu kutlamanın adı Zapotec dilinde "hediye verme" anlamına

gelen “guendalizaa” kelimesinden gelmektedir. Kökenleri Hispanik öncesi dönemde mısır tanrıçası Mexica veya Aztek tanrıçası Centéotl'a yapılan ritüel fedakarlıklara dayanmaktadır. Festival’de eyaletin farklı bölgeleri, sembolik ve temsili geleneksel kıyafetler giyen katılımcılarla temsil edilir. Şehrin en yüksek noktası Cerro del Fortín eyaletin sekiz bölgesinin geleneklerini bünyesinde barındıran çok sayıda müzik ve folklorik performansa ev sahipliği yapar.

Guelaguetza Festivali’nde Tehuantepec bölgesinin kıstağını temsil eden Tehuana Ana Hernández, büyükannesinden kalan 50 yıllık bir geçmişe sahip olan geleneksel kostümünü giymiştir. Uzun bir bluz olan huipil’inin üzerine İspanyolcada “fleco” olarak bilinen altın ipliklerden yapılmış bir pelerin takmıştır. Fleco üzerinde genç kadının ailesinin zamanla eklediği altın sikkelerden oluşan bir mücevher vardır. Yine altından yapılmış olan küpeler “maximilianos” adı verilen madeni paralardan yapılmıştır.

Hernandez Vogue dergisi ile röportajında “Kıstak bölgesi zenginliğiyle tanınır. Tehuanalar ticaretle uğraşırlar. İşletme sahipleri kadınlardır ve çok çalışırlar. Kıstaktan bir kadının Şeytan'a bile satacak bir şey bulacağını söylerler. Kıstak kadınları kendilerini yüceltirler ve bunu yapmanın yolu da giydikleri kıyafetlerdir.” diyerek Tehuanaların ne kadar güçlü kadınlar olduğunu ifade ediyor (Newbold, 2018).

Tehuana geleneksel kıyafetini yapmak çok emek gerektirir. Eteklerinde “planchadoras” yani ütü yapan kadınlar olarak bilinen kadınlar tarafından kolalanan dantel firfırlar bulunur. Planchadoralar kendilerini yalnızca bu işe adanmışlar; bu, bir Tehuana kostümünün firfırlarının mükemmel görünmesi için çok önemlidir (Sánchez 2022).

Tehuanalar saçlarındaki çiçekleri evlilerse sağa, bekarlarsa sola yerleştirirler. Daha sonra saçta yerel zanaatkarlar tarafından yapılan, altın kağıttan, takan kişi hareket ettiğinde yere düşen su damlalarının sesini çıkaran bir aksesuar olan “lluvia” eklenir. Tehuantepec Kıstağı’nın kadınları Tehuanalara özgü bir başlık olan kolalı beyaz dantelden oluşan “resplandor” dini olaylarda önde yüzü çerçeveleyecek şekilde konumlandırılır.

Şekil 3.19: Tehuana Ana Hernandez, Festivalde Tehuantepec Kıstağı'nı Temsil Eden Resmi Kostümünü Giyiyor (Lazo, 2022).

Huajuapán de León, La Mixteca'dan Guelaguetza'da dans performansı sergileyen 26 yaşındaki Alitzel Soriano Silva, festivalde 2017 yılında jarabe mixteco dansını yapmıştır. Alitzel Soriano Silva bu dansı, "fiziksel güç, çeviklik ve el becerisi gerektiren zor bir dans" olarak tanımlıyor. Eşlik eden müzik, bir çiftin aşk hikayesini yedi bölüm halinde anlatır. Alitzel Soriano Silva "Bu dans, aşkın bir erkeğin bir kadına kur yapmasının ve sonunda kadının onun kollarına düşmesinin sembolik bir dansıdır." diyerek açıklıyor. (Sánchez, 2022).

Alitzel Soriano Silva 1989'da performans sergileyen Dr. Olga Manzano'nun giydiği bölgenin çiçeklerini temsil eden kırmızı iplik bordürle süslenmiş bluzu giymiştir. Bluzun üstüne dansın "boğa" bölümünde kilit rol oynayan bir eşarp takmıştır. Kadın bu eşarbu kendisine kur yapan erkeğe gücünü, karakterini ve otoritesini göstermek için kullanır. Eşarp, dansçıların öpüşüyormuş gibi yapmasıyla sona eren dansın, en can alıcı anından önce tıpkı bir matadorun bir boğayı cezbetmek için pelerini kullandığı gibi kullanılmaktadır. Bir de Soriano'nun deyimiyle kostümün "en gösterişli parçası" olan etek vardır. 10 ila 12 metre poplin ve çiçek desenli pamuktan yapılmıştır. Festivalde bulunan en renkli eteklerden biri olan etek jarabe mixteconun ritmiyle adeta bireyselliğini kazanır. Alt kısmında üç, belinde yedi tane şerit bulunan etek; siyah bir şal ile eşleştirilmiştir. Soriano'nun şalı büyükannesine aittir ve onu anneliğin sembolü olarak takmaktadır (Sánchez, 2022). Dansçıların kıyafeti, kullanılan aksesuarlar sayesinde daha da renkli hale gelmektedir. Örgüler, eteğin rengiyle tezat oluşturan kurdelelerle süslenir. Saçlarının sağ tarafında ise, bu dansın en popüler bölümü olan erkeğin kur yaptığı ve kadının dudaklarından çiçeği almak için yeltendiği "güvercin" bölümünde kilit rol oynayan karanfil çiçeği bulunur.

Şekil 3.20: Huajuapán de León La Mixteca'dan Guelaguetza'da Dans Performansı Sergileyen 26 Yaşındaki Alitzel Soriano Silva Geleneksel Kostümünü Giyiyor (Lazo, 2022).

Tuxtepec Bölgesi'ni temsil eden Guelaguetza'da flor de piña dansını yapan Irasema Martínez Díaz, 2016 ve 2018'de Cerro del Fortín'de zanaatkarlar tarafından dokuma tezgahlarında yapılan uzun bir bluz giyerek dans etmiştir. Martínez'in bluzu, Tuxtepec'te yaygın bir tür olan mercan yılanını temsil eden kırmızı ve siyahtan oluşan üç çizgiye sahiptir. Giysinin üst kısmında mercan yılanı kolyelerinin hemen altında iki başlı kartal işleme bulunur. Huipiller her zaman bölgenin hayvanlarına atıfta bulunur (Sánchez, 2022). Tuxtepec huipili

ayrıca tasarımın ortasından geçen tüylü bir yılan ve Tuxtepec manzaralarındaki dağları çağrıştıran küçük, sivri tepeler gibi başka sembolik referanslara da sahiptir.

Flor de piña dansı iyi bir ananas hasadında bir kadının mutluluğunu temsil eder (Sánchez, 2022). Ananas, Tuxtepec ve yakın kasabalarda bol miktarda yetişir. Tuxtepecanalar, sergiledikleri dansın adına ithafen omuzlarında kırmızı fiyonkla süslenmiş ananaslar taşırlar. Dansçılar, dansın sonunda ananaslarını seyircilere verirler.

Şekil 3.21: Tuxtepec Bölgesi'ni Temsil Eden, Guelaguetza'da Flor De Piña Dansını Yapan 21 Yaşındaki Irasema Martínez Díaz Geleneksel Kostümünü Giyiyor (Lazo, 2022).

Chinas Oaxaqueñalı Sumano'nun Guelaguetza Festivali'nde giydiği uzun bluz, kenarlarını süsleyen ve aynı zamanda bluzun kollarını ayarlamak için kullanılan şerit gibi hassas ayrıntılara sahiptir. Bluz feminen detaylar içeren bir fular ile kaplıdır. Kadının göğüslerini kapatmak için kullanılan bu fuların kullanımı, sütyen yaygınlaşmadan öncesine dayanır. Kadınlığın bir başka geleneksel simgesi olan küçük çiçekler de fuların sırt kısmına işlenmiştir. Parlak renklerde satenden yapılmış etekler giyerler ve onu süsleyen figürlere "greka" denir. Grekalar pilili kurdele veya güpür dantelden yapılmıştır. Eteğin altına giyilen kolalı kuşak ve geleneksel iç çamaşırları eteğe hacim verir. Kadın evliyse sağ tarafına evli değilse soluna takılan uzun bir kolye olan "bejuco" altın telkari ile yapılır. Chinas Oaxaqueña'ar mücevherleriyle ve jarabe del valle dansını gerçekleştiren tüm dansçılarda aynı uzunlukta olması gereken uzun örgüleriyle ünlüdürler.

Takılan aksesuarlarda kadınları karakterize eden derin dini inancın sembolleri yer alır. Sumano Vogue dergisi ile röportajında "Dinimizi ve Tanrı ile İsa'ya duyduğumuz sevgiyi temsil eden bir haç taşıyoruz. Her zaman bizimledir." diyerek dini inancın China Oaxaqueña kadını için önemini açıklıyor (Sánchez, 2022). Chinas Oaxaqueñas'ın inancıyla ilgili diğer bir detay da küçük bir tılsımdır. Sumano "Tılsımı kalbe yakın bir yere yerleştiririz. Üzerinde sevilen birinin, bir azizin veya Bakire Meryem'in resmi vardır." diyerek tılsımın öneminden bahsediyor (Sánchez, 2022). China Oaxaqueña kadını dürüst karaktere ve derin bir Katolik inancına sahip, bir bakireyi veya azizi çiçek hediyeleri ve danslarıyla onurlandıran bir kadındır (Sánchez, 2022).

Şekil 3.22: Chinas Oaxaqueñalı Sumano Guelaguetza Festivali'nde Geleneksel Kostümünü Giyiyor (Lazo, 2022).

Baños, Guelaguetza Festivali'ne bu dansı yapmak için katıldığında büyükannesinin 1978'de Chilena dansını yaparken giydiği, kadının zarafetini simgeleyen tavus kuşu ve gül işlemeli poplin bluzu giymiştir. Costalı Simoni Baños Acevedo “Geleneksel kıyafetlerimi giydiğimde kendimi güzel hissediyorum.” diyerek büyükannesinin bluzunu giydiğinde hissettiği duyguyu açıklıyor (Sánchez, 2022).

Erkeği temsilen bir horoz ve erkeğin peşinde olduğu kadını temsilen bir tavuk arasındaki kur yapmayı tasvir eden geleneksel Costa dansı olan chilena de pinotepa nacional dansının

merkezinde cilve vardır. Etek bir tavuğun kanatlarını simgelerken sağ tarafına taktığı atkı tavuğun ibiğini temsil eder.

Costalı kadınlar chilena dansını yaparken parlak bir görünüme ve hacim sağlayan kalınlığa sahip bir satenden yapılan renkli etekler giyerler. Etek kurdeleler, organze ve pilili danteller ile süslenir. Evli olmayan olan kadınlar, gülü başının sol tarafına, evli olanlar ise sağına takar. Kırmızı ruj ve rimel sürülür. Kadınların kirpikleri ve dudakları çarpıcı olmalıdır çünkü bu dans baştan çıkarıcı bakışların ve cilvenin oyunudur.

Şekil 3.23: Costalı Simoni Baños Acevedo Geleneksel Aksesuarlarıyla Poz Veriyor (Lazo, 2022).

Şekil 3.24: Costalı Simoni Baños Acevedo Eteklerini Sallıyor (Lazo, 2022).

Guelaguetza Festivali'nde geleneksel Yalagag giysisiyle jarabes serranos dansını yapan Mestas, "Giysi, kadın formunda bir yılanıdır." diye açıklıyor (Sánchez, 2022). Bu giysiyi giyen kadının başının tepesinde, dolanmış yılanlara benzeyen bir saç topuzu olan "tlacoyal" bulunur. Giysinin arkasından sarkan mercan renkli bordür, mercan yılanlarından esinlenmiştir. Kullanılan dokuma tekniği, kadının vücudunu saran yılanlar gibi görünen çarpıcı paralel çizgilerden oluşturur. Bordo ipliklerden oluşan örgüler, yılan esintili temayı devam ettirir.

Şekil 3.25: Mestas Geleneksel Bluzu ile Poz Veriyor (Lazo, 2022).

Mitoloji adeta Yalalag geleneksel bluzunun ipliklerine işelenmiştir. Bir Yalalag kadını bu bluzu giydiğinde, İspanyol fatihlerin San Juan Bautista kilisesini inşa etmek için Yalalag'da bir kopal ağacını kestiklerinde doğduğu söylenen 13 Yılan Tanrıçası efsanesini canlandırır. Zapotek kültüründe bu tanrıça, verimlilik ve bereket ile ilişkilendirilir.

Şekil 3.26: Mestas Yılan Topuzuyla Poz Veriyor (Lazo, 2022).

Huautla de Jiménez, dokumacılar tarafından yapılan bluzlerde temsil edilen mistik hikayelere sahne olan dağ manzaralarıyla ünlüdür. Kadınlar çıplak ayakla yaptıkları son de flor de naranjo dansını yaparken geleneksel kıyafetlerini giyerler. Huautla de Jiménez'in kadınları saçlarını örerler ve uzun örgülerine bölgede yetişen kahveyi simgeleyen pembe kurdeleler ve gökyüzünü simgeleyen mavi kurdeleler takarlar.

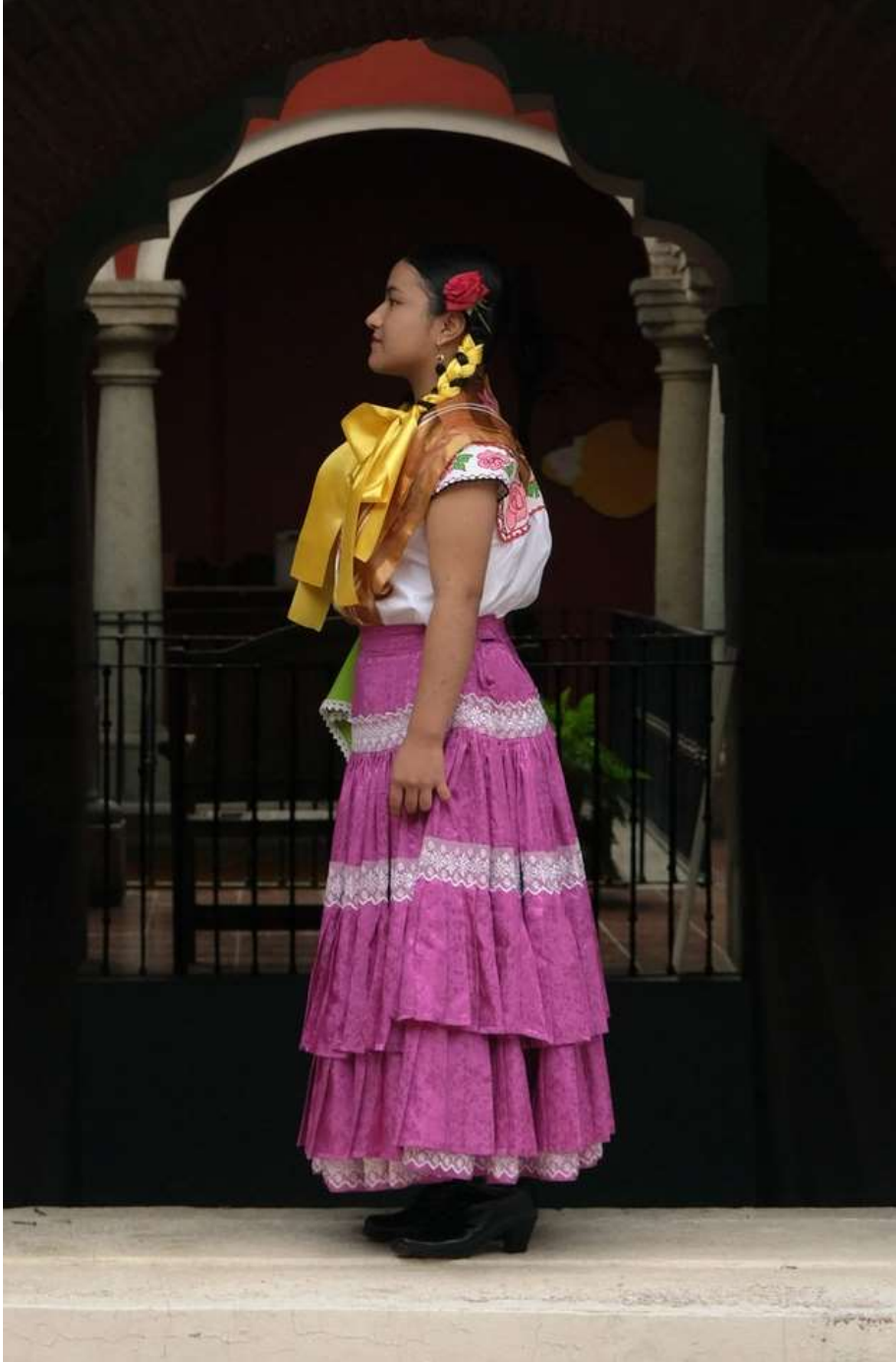
Bluzdeki yatay ve dikey kurdeleler, Huautla Dağı'na giden yolları temsil eder. Kadınların bluzlerinde hamilelik aylarına karşılık gelen dokuz şerit bulunur. Son de flor dansı sırasında dansçılar adımlarının ritmini belirtmek için yere fırlattıkları zambak yapraklarını koydukları jícara kabağını taşırlar (Sánchez, 2022).

Şekil 3.27: Oaxaca Kadını La Canada Geleneksel Kostümüyle Poz Veriyor (Lazo, 2022).

Guelaguetza performansı için giyilen Solteca kostümü “Poplin kumaş üzerine bölgeye özgü çiçek veya hayvan motifleriyle işlenmiş bir bluz, bir adet göğüsleri desteklemek için kullanılan ipek eşarp ve bir chilena dansını yaparken teri kurutmak için kullanılan bir eşarptan oluşur.” diye açıklıyor Guelaguetze Festivali’nde chilena dansını yapan Huerta (Sánchez, 2022). Etekler, çiçek desenli ham pamuktan yapılmıştır ve çok renklidir. Altına beyaz bir iç etek giyilir. Kostüm, bölgede yaygın olan yılanlardan koruma sağladığına inanılan botlarla tamamlanır.

Geleneksel Soltec sa stili, ipek kurdelelerle i içe geçmiş ve melek Mikail ile Meryem Ana'nın lekesiz doğumuna olan bağlılığı simgeleyen çiçeklerle süslenmiş iki rgden oluşur. Kadınlar rgleri nde düz bir şekilde taşır, bu erdem ve saflığı temsil eder (Snchez, 2022).

şekil 3.28: Huerta Geleneksel Kostümüyle Poz Veriyor (Lazo, 2022).

Şekil 3.29: Guelaguetza Festivali'nde Oaxaca Kadınları Geleneksel Kostümleriyle Poz Veriyorlar (Lazo, 2022).

4. ETNİK KADIN GRUPLARINDA GİYİM MODASI, İMGE VE İNANÇLAR

Yao giyiminde işleme ve desenlerin çok önemli bir yeri vardır. Yao kadının kıyafetlerine renkli ipek ipliklerle işlenen desenler, estetik açıdan önemli olmasının yanında kültürel mirasın aktarımında da önemli bir rol oynar. Kültürel anlamlar taşıyan bu desenlerin nesilden nesile aktarılması, Yao kültürünün sürekliliğini sağlamaya ve toplumun kimliğini korumaya yardımcı olur.

Bolivyalı kadınlar olan Kolitaların kıyafeti; melon şapka, büzgülü etek, iç etek, bluz ve şaldan oluşur. Kolitalar kıyafetlerini takılar ve broşlar ile tamamlarlar. Gururla taşıdıkları bu geleneksel kıyafetleri, Kolitaların verdikleri toplumsal mücadelenin zaferinin bir sembolüdür.

Tehuana yani Tehuantepec Kıstağı'ndaki Zapotek kadınları, gösterişli geleneksel giyim tarzlarıyla hayranlık uyandırır. Geleneksel Tahuana kıyafeti; bluz, şal, etek ve başlıktan oluşur. Renkli çiçek desenli kumaşları ve büyük başlıklarıyla geleneksel Tehuana kıyafeti, Meksika'da kültürel açıdan önemlidir. Bu kıyafet güçlü kadınlar olan Tehuanaların öz güveninin sembolüdür.

4.1 YAO KADINI GİYİM MODASI

Yaolar Çin'deki en eski etnik gruplardan biridir. Efsaneye göre Yaolar, Panhu adında efsanevi ejderha köpek karışımı bir kralın torunlarıdır. Çok eskiye uzanan tarihleri, zengin ve benzersiz bir etnik kostüm kültürünü beslemiştir (Zhidong, 2020).

Yao halkının kıyafetleri çok renklidir. Kıyafetler mavi, beyaz, siyah ve kırmızı gibi renklere sahipken ana renkler Yao halkı içinde bulunan farklı alt etnik grupların tarzına göre değişmektedir. Çin tarihinde her dönemde kostümlerde farklı renkler baskın olmuştur. Çin'in desenleri zengin ve renklidir. Desenler kültüre özgü sembolik anlamları temsil eder, aynı zamanda statü sembolüdür. Nakışta uzman olan Yao kadınları; genellikle yaka, etek, manşet, pantolon paçalarının alt kısımları ve etek boyu boyunca renkli ipek ipliklerle detaylı desenler işlerler. Bu desenlerin çoğu nesiller boyunca aktarılarak Yao kültürünü nesilden nesile taşır. Yao'nun birçok alt kültürel grubu vardır ve her alt grubun kostüm tarzının kendine has

özellikleri vardır. Yao giysilerinde renkli ipliklerin ustaca kullanımını gerektiren işlemler bulunur. Giyim kültürü Yao etnik azınlığında derin, köklü bir kültürel öneme sahiptir. Geleneklerin, kolektif anıların ve kültürel değerlerin temsil edilmesini sağlar (Bing, 2023). Yao kadınlarının başlık ve aksesuarları, gümüş takılarla süslenmiş tasarımlar ve çeşitli desenlerle karakterizedir. Bu aksesuarlar sadece dekoratif unsurlar değildir. Aynı zamanda giyen kişinin yaş ve medeni durumu hakkında bilgi verir.

Beyaz Panotlon Yao kadınlarının elbisesi omuzlardan birleştirilen önü siyah, arkası boyalı ve işlemeli iki parça kumaştan oluşur. Altına ağaç özüyle boyanmış dairesel desenlerin yer aldığı mavi pilili bir etek giyerler.

Şekil 4.1: Kırmızı Yao Kadını Geleneksel Kıyafetiyle Poz Veriyor (McQuay, 2023).

Hong Yao yani Kırmızı Yaoların kıyafetleri kırmızı veya pembedir. Kırmızı Yao olarak adlandırılmalarının sebebi budur. Bu kıyafetler çeşitli desenlerle süslenmiştir. Giysiler çoğunlukla yerel halkın kendisi tarafından işlenir ve dokunur. Yaygın motifler arasında çiçekler ve hayvanlar bulunurken gümüş süslemeler kabile üyeliğini, cinsiyeti ve statüyü simgeler. (Zhidong, 2020).

Kadınlar, 60 yaşından sonra canlı renkler giymemeleri gerektiği için kırmızı ve pembe yerine siyah giysiler giyerler. Üst giysi, yaka kenarlarına işlenmiş nakışlar, arka etek ucuna dikilmiş gümüş süslemeler ve arka kısmına kare formunda çarpı şeklinde işlenmiş iki kaplan pençesi işareti ile karakterizedir (The Kindcraft, t.y.).

Şekil 4.2: 88 Yaşındaki Huangluo Köyünün En Yaşlı Kadını Bayan Pan Dokuma Yapıyor (Nomadic Macs, 2018).

Yunnan eyaletinin Hekou Bölgesi'nde yaşayan Landian Yao'nun kıyafetleri de Yao giyim kültürünün önemli bir parçasıdır. Kadın kıyafetleri çoğunlukla uzun kollu siyah bluzlardan,

beyaz yakalardan ve göğüste sarkan iki püskül demetini sabitlemek için yakada bulunan bir çift gümüş düğmeden oluşur. Püskül esas olarak pembe, turuncu, sarı ve diğer renklerde de olabilir. Yan yırtmaçlı üst giysi dizine kadar gelir ve bele bir kemer takılır. Manşetler gök mavisidir ve dış kenarı kırmızı işlemelidir. Landian Yao kadınları yaklaşık 15 santimetre çapında bambudan yapılmış yuvarlak veya oval bir başlık takarlar (Guilin Holiday, 2014).

Şekil 4.3: Bir Landian Yao Kadını Uzun Kollu Siyah Bir Bluz, Beyaz Sivri Yaka ve Göğüste Sarkan İki Püskül Demetinden Oluşan Geleneksel Yao Kostümüyle Dans Ediyor (Yunnan Exploration, t.y.).

Yunnan'ın Jinping Bölgesi'nde yaşayan Hongtuo yani Kızıl Kafa Yao kadınlarının başlıkları kırmızı bir bezle sarıdır. Kızıl Kafa olarak adlandırılmalarının sebebi budur. Hongtuo Yao halkının bazı kıyafetleri dağların gizemini simgeleyen koyu mavi renkteyken bazıları ise coşkuyu simgeleyen kırmızı renktedir. Bu iki ana renk sarı, yeşil, beyaz, turuncu ile birlikte kullanılır. Uzun kollu bluzun yakaları renkli kanaviçe işlemlerle süslenmiştir. Kadınlar mavi boyalı ve dokuma kumaştan yapılmış düz paça pantolonlar giyerler. Pantolonlar genellikle boldur. Pantolonların neredeyse tamamı işlemeli desenlerle kaplıdır (Zhidong, 2020).

Guoshan Yao, estetik giyim tarzının genel olarak doğal ve basit olduğu Hunan eyaletinin Jiangyong Bölgesi'nde yaşamaktadır. Renkli kıyafetler giymeyi severler. Ana renk koyu mavidir ve kırmızı, sarı, mavi, beyaz ve siyah gibi çeşitli renklerle birlikte kullanılır. Guoshan Yao kadınlarının geleneksel kıyafeti koyu mavi kumaştan bir elbise, bol pantolon, bir çift sivri uçlu ayakkabıdan oluşur. Guoshan Yao kadınları öküz boynuzundan yapılmış boyun süsleri ve gümüş takılar takarlar (Zhidong, 2020).

Guangxi, Longsheng ilçesindeki Panyao kadınları her zaman koni şapka takarlar. Bu şapka etrafı ince işlemeli bir kumaşla kaplanmış bambu ve kenevir kamışlarıyla örülmüş bir çerçeveden oluşmaktadır (Science Museums of China, t.y.).

Şekil 4.4: Güney Çin'in Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi'nin Hezhou Şehrinde Geleneksel Kostümlü İki Kadın, Yao Kostüm Yapma Tekniklerini Tartışıyor (Chinadaily, 2017).

4.1.1 Yao Kadını Giyim Modasındaki İmge Ve İnançlar

Eski Çin'de toplumsal olaylar tanrılar ve efsanevi yaratıklar hakkındaki hikayeler ile açıklanmaktadır. Çin efsanelerinde sihirli güçlere sahip efsanevi yaratıklar refah, felaket ve bilgelerin doğumu ile ilişkilendirilmektedir (Christie's, 2017). Efsaneler, ağızdan ağıza aktarılmış ve sonunda dini ibadetin, batıl inançların ve folklorun ana teması haline gelmiştir.

Eski geleneklerin, kökenlerin ve dini inançların korunmasını sağlamış, kabilelerin tarihinin ve kültürünün gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır. Bu nedenle bu efsaneler sadece Çin devletinin önemli tarihi olaylarını değil aynı zamanda Çinli olmanın özünü de vurgulamaktadır (Hopkins ve Waguespack, 2023).

Bazı giyim öğeleri bu efsanevi hikayelere dayanır. İşleme kültürünün çok gelişmiş olduğu Yao kültüründe efsanevi canlılar kıyafetlerde sık sık desen olarak işlenmektedir. Bu efsanelerdeki sembollerin giyimde kullanımı Yao kültürünün gelecek nesillere aktarılmasını ve bu efsanelerin dilden dile aktarılmasını sağlamaktadır.

4.1.1.1 Koni şapka

Guangxi Longsheng ilçesinde Panyao kadınları bambu ve kenevir kamışlarıyla örülmüş bir çerçeveye sahip olan koni şapkalar takarlar. Yaşlı kadınlar uzun ömür anlamına gelen camgöbeği renginde şapkalar takarken orta yaşlı kadınlar iyi hasat ve refahı simgeleyen mavi renkte, genç kızlar ise gençliği ve iyi kısmeti simgeleyen rengarenk şapkalar takarlar.

Şapkaların üzerine kuş, balık, aslan, ejderha, fil, sülün ve Anka kuşu gibi çeşitli hayvan motifleri işlenir. Ancak kaplan ve leopar figürü asla işlenemez. Çünkü koni şapkalar kaplanları ve leoparları uzaklaştırmak için kullanılmaktadır. Panyao kabilesinin ataları, kaplanların ve leoparların köylerine sık sık geldiği ve sıklıkla ölümlere neden olduğu dağlarda ve ormanlarda yaşamışlardır. Efsaneye göre bir gün köydeki bütün erkeklerin ava çıktığı bir gece bir kaplan köye saldırmıştır. Korkan ve çocuklarını korumaya çalışan kadınlar sopa ve çapa kullanarak kaplanı uzaklaştırmaya çalışmıştır ancak kaplan daha da vahşileşerek onlara doğru koşmaya başlamıştır. Bir Panyao kadını şöminenin yanındaki tripodu alıp kükreyen kaplana fırlatmıştır. Şaşırtıcı bir şekilde bu üç ayaklı tripod kaplanın kafasının çevresine tam olarak oturmuş ve böylece kaplanı kaçırmıştır. Tripod sayesinde kurtuldukları için Panyao kadınları, tripodun koni şeklinin kendilerine iyi şans getirdiğine, talihsizliği uzaklaştırdığına inanmış ve koni şapkalar yapıp takmaya başlamışlardır (Science Museums of China, t.y.).

Şekil 4.5: Pan Yao Kadını Koni Şapkasıyla Poz Veriyor (Ailin, t.y.).

4.1.1.2 Kaplan pençesi işleme

Hong Yao kadınlarının giydiği üst giysi genellikle pembe veya kırmızı dokuma bir kumaştan yapılmıştır ve sol ön panel sağa doğru geçmektedir. Üst giyside işlemeli yaka kenarları ve dikilmiş süslemeler bulunur. Arka kısmında ise çarpı işareti işlenmiş, kare formunda iki kaplan pençesi işareti bulunur. Efsaneye göre bir imparator avlanmaya gittiğinde bir kaplan tarafından saldırıya uğramış ve şans eseri orada olan bir Yao kadını tarafından kurtarılmıştır. Bu büyük iyiliğin karşısında imparator, Yao kadınının kıyafetinin arkasına yakaladığı kaplanın pençelerini damgalamıştır. Bu nedenle Hong Yao üst giysilerinin arkasında bir çift kaplan pençesi işlemesi bulunur (The Kindcraft, t.y.).

Şekil 4.6: Kaplan Pençesi İşleme (The Kindcraft, t.y.).

4.1.1.3 Uzun saç

Efsaneye göre binlerce yıl önce yerel Yao kabilesinden bir kız, bir saldırganı uzun saçıyla kırbaçlayıp uzaklaştırmıştır. Bu sebeple Yao kadınları 17 yaşına geldiklerinde saçlarını halka açık bir törenle hayatları boyunca sadece bir defa kestirirler. Kesilmiş saç, saça tekrar dokunur ve daha sonra saç uzamaya bırakılır (Perkins, 2020). Uzun saçın refahı, uzun ömürlülüğü, zenginliği ve iyi şansını simgelediğine inanılır.

Şekil 4.7: Kendi Pirinç Tarlalarına Sahip Pan De Xiang, Pan Gui Jiao, Pan Jin Mei, Pan Ji Feng ve Pan Pin Tian Tou Zhai Köyünün Hasattan Sonra Su İle Dolan Boş Teraslarında Uzun Saçlarıyla Poz Veriyorlar (Joyce Ng, 2019).

Şekil 4.8: Huang Luo Köyünde Bir Sanatçı Olan Li Cui, Saç Kırbağı ve Tang Gu Davuluyla Poz Veriyor (Joyce Ng, 2019).

Şekil 4.9: Pan Hong Mei, Saçlarının Sağlıklı Olması İçin Kullandıkları Nesiller Boyu Aktarılan Benzersiz Şampuan Tarifini Hazırlarken Madımak Kökünü Öğütüyor (Joyce Ng, 2019).

Şekil 4.10: Saçına Daha Önce Hiç Hazır Şampuan Kullanmayan Pan Gui Jiao Saçına Piriç Suyuyla Bakım Yapıyor (Joyce Ng, 2019).

Şekil 4.11: Pan Ji Feng Saçını Bir Sopa Yardımı ile Tarladan Uzak Tutuyor (Joyce Ng, 2019).

Yao kabilesinde evli olmayan kadınlar saçlarını başörtüsüyle örter. Evli kadınlar ise saçlarını sarıp büyük bir topuz yaparlar. Bir adam evli olmayan bir kızı saçları açıkken görürse kızın ailesine üç yıl boyunca hizmet etmek zorunda kalmaktadır (Yaeger, 2019).

Şekil 4.12: Pan Da Mei, Kendi Yaşını Bilmiyor Ancak 17 Yaşında Kesildiğinden Beri Yanında Taşdığı Saç Demetinin Yaşını Kesinlikle Biliyor (Joyce Ng, 2019).

4.2 KOLİTA GİYİM MODASI

Bugünün Kolita kostümü, İspanyolların 18. yüzyılın sonlarında yerli halka geleneksel kostümlerini giymeyi yasakladıkları katı kuralların uygulanması sonucu ortaya çıkmıştır. Avrupa kıyafetlerini benimsemeye zorlanan yerli kadınlar, kendi geleneksel renk ve desenlerini Avrupa kesimleri ile buluşturmışlardır. Bolivya'da kadınların yüzyıllar boyunca İspanyol yerleşimciler tarafından giymeye zorlandıkları bu katmanlı etekler, şimdi onların kimlik ve gurur sembolü haline gelmiştir. Bolivya'da güçlü batı moda trendinin etkisine rağmen Kolitalar geleneksel kıyafetlerini korumuşlardır. Kolitalar geleneksel kıyafetlerini gurur ve özgüvenle giymektedirler.

Şekil 4.13: Kolitalar Birbirlerine Bağlı Örgüleriyle Poz Veriyorlar (Yumna Al-Arashi, 2019).

Şekil 4.14: Kolita Noelia Saçını Örüyor (Dörr, 2018).

Geleneksel kolita kostümünde pollera adı verilen, diz altına kadar inen hacimli, katmanlı etekler kabarık bir iç etek üzerine giyilir. Pamuklu bluz üzerine alpaka ya da lama yününden bir şal alınır (Bolivian Life, t.y.). Melon Şapka bir Kolita'nın kıyafetinin en bilinen parçasıdır. Efsaneye göre şapka bir hata sonucu popüler olmuştur. 20. yüzyılın başında demiryolu işçileri için Avrupa'dan çok fazla şapka sipariş edilmiştir ancak şapkalar işçilere küçük gelmiştir. Kurnaz bir şapka tüccarı kadınları bu şapkaların Avrupa'da çok moda olduğuna inandırmıştır. Şapkalar geri gönderilmek yerine Bolivyalı kadınlara satılmıştır. Kolitalar bu melon şapkaları geleneksel giyimlerinin bir parçası olarak benimsemişlerdir (Keefe, 2016).

Büzgülü etek yani “pollera” bileklere kadar uzanır, renkli ve kabarıktır. Bolivyalılar tarafından kalçaları büyük gösterdiği için kadının en çekici kıyafeti olarak kabul edilir.

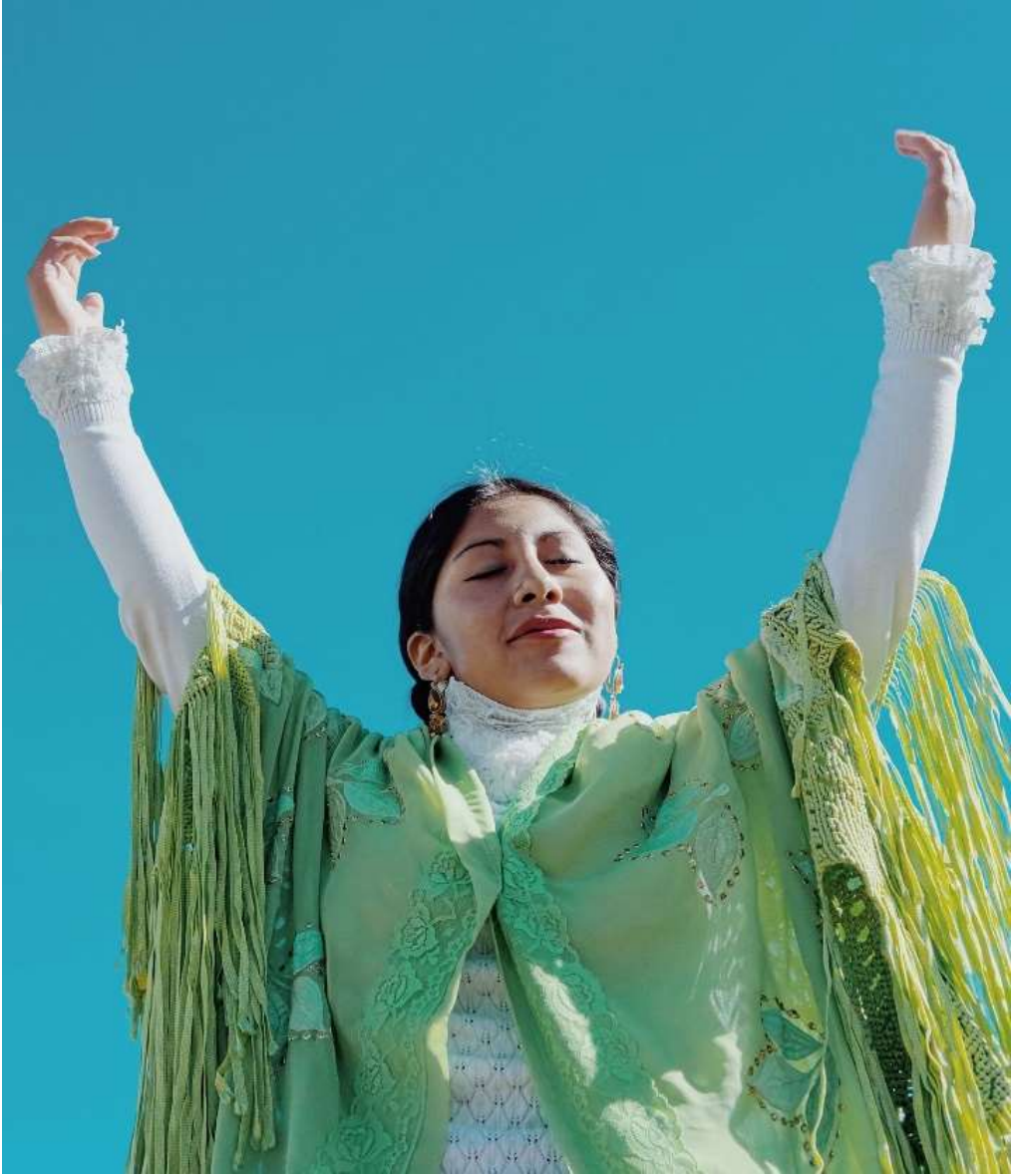
Şekil 4.15: Bir Grup Kolita Kabarık Etekleriyle Poz Veriyor (Dörr, 2018).

İç etek, etek altında eteğe mümkün olduğunca çok kabarıklık vermeye yardımcı olan renkli, çok katmanlı bir iç etektir.

Şekil 4.16: Kolita Eteğinin Altına Giydiği Kabarıklık Veren Dantelli İç Eteğiyle Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Bluz, genellikle dantelli olup iklim şartlarına göre kısa veya uzun kollu olarak tercih edilir. Estetik mevsimlere göre değişse kostümün geleneksel ana bileşenleri her zaman aynı kalır (Keefe, 2016).

Şekil 4.17: Kolita Wara Dantelli Bluzuyla Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Kolitalar kışın lama veya alpaka yününden yapılan kalın şallar takarlar. Şal genellikle tek renkli olup ön kısmından uzun bir iğne ile tutturulur. Kolitalar kıyafetlerini küpeler ve broşlar ile tamamlarlar. Yarışmalar veya geçit törenleri sırasında taktıkları pahalı mücevherlerini korumak için güvenlik görevlileri tutarlar.

Şekil 4.18: Kolitalar şalları ve aguayo battaniyeleriyle poz veriyorlar (Yumna Al-arashi, 2019).

Kadınlar eskiden Avrupa tarzı bilekte botlar giyerken şimdi babet gibi yuvarlak burunlu düz ayakkabılar giymektedirler.

Şekil 4.19: Kolitalar Babetleri Ve Kabarık Etekleriyle Dans Ediyorlar (Dear, 2014).

4.2.1 Kolita Giyim Modasındaki İmge ve İnançlar

Aymara inancına göre doğanın büyüüne inanılır. Aymara inancında toprak, Güneş, Ay ve su gibi doğal unsurlara canlı bir ruh atfedilir. Pachamama yani “Toprak Ana” olarak adlandırılan ilahi bir güce inanılır. Pachamama, tüm yaşamın kaynağı olarak kabul edilir. Aymara halkı dünyada dengeyi koruması için ona dua eder, ritüeller düzenler ve kurbanlar sunar. Aymara halkı insanların, doğanın ve ilahi olanın hepsinin birbirine bağlı olduğu bir sisteme inanır. Tanrıları giyimlerindeki imgeler aracılığıyla onurlandırarak tanrısal korumadan faydalandıklarına inanırlar (Mythosphere, t.y.).

4.2.1.1 Melon şapka

Bolivyalı kadınlarda ilk göze çarpan şey sıra dışı kıyafetleri ve gösterişli melon şapkalarıdır. Melon şapkalar 1849'da Londra'da ortaya çıktığında Winston Churchill, Charlie Chaplin, Laurel ve Hardy gibi birçok ünlü bu şapkaları kullanmaya başlamıştır.

Girişimci Britanyalı iki kardeş, bu şapkalardan üretmiş ve onları Bolivya'daki İngiliz demiryolu işçilerine satmak istemiştir. Fakat şapkalar İngiliz erkeklerine çok küçük gelmiştir. Kardeşler ürünlerini satabilmek için moda en yakın grup olan kadınları Avrupa'da tüm kadınların bu şapkaları giydiklerine inandırarak onları bu şapkaları satın almaya ikna etmişlerdir. Kolitalar bu şapkaları benimsemiş ve melon şapka Bolivya'da geleneksel kadın giyim modasının önemli bir parçası olmuştur (Jaskolowska, 2018).

Şekil 4.20: Kolita Melon Şapkasıyla Poz Veriyor (Dörr, 2018).

Kolitraller arasında melon şapka takan kadınların doğurganlık sorunu yaşamadıklarına dair bir inanış yaygındır. Bu inanışın “Pachamama” yani “Toprak Ana” mitolojik figüründen geldiğine inanılmaktadır. Pachamama insanlarla toprak arasındaki bağlantıyı temsil eder. Dünya gibi bombeli olan bu şapkaların da kadına doğurganlık verdiğiğine inanılmaktadır.

Şapkayı takma şekli önemlidir. Şapkanın başa takıldığı yer kadının medeni durumunun bir göstergesidir. Başın üstünde ise kadının evli olduğu anlamına gelir. Melon şapka yana doğru takılı ise kadının bekar veya dul olduğu anlaşılır.

Her meslekten Kolita iş hayatında bu şapkaları kullanır. Bolivya'daki batı moda trendlerinin bariz etkisine rağmen Kolitalar geleneksel kıyafet anlayışlarını iş hayatında da korumuşlardır (Carlo, 2015).

4.3 TEHUANA GİYİM MODASI

Tehuana yani Tehuantepec Kıstağı'ndaki Zapotek kadınları, gösterişli giyim tarzlarıyla hayranlık uyandırır. Geleneksel Tahuana kıyafeti huipil, bluz, şal, etek ve başlıktan oluşur.

Huipil nakışlarla süslü, dantel, örgü veya kurdeleler dikili kolsuz bir tunik olarak tanımlanır. Meksika ve Guatemala'nın pek çok bölgesinde kadınlar tarafından giyilen bu kıyafet, iki bin yıldan fazla bir süre önce kullanılmaya başlanmıştır..

Bluz Meksika'nın yerli bölgelerinde yaygın olarak benimsenmiştir. Meksika vadisi ve Puebla eyaletinden gelen bluzlar köşelidir, kutuya benzer bir görünüme sahiptir ve kare yakalarıyla karakterizedir. Yaka ve kollarında zengin işlemleri vardır.

Şekil 4.21: Tehuana İşlemeli Bluzuyla Poz Veriyor (Blast, 2021).

Uzun ve dikdörtgen şekilli şal, bağımsızlık sonrasında ulusallığın simgesi haline gelmiştir. Tüm sosyal sınıftan Meksikalı kadınlar şal takarlar. Giyen kişiyi güneşten ve soğuktan korur ayrıca eşya ve bebek taşımaya yardımcı olur.

Pollera olarak adlandırılan etek, geleneksel Kolita kıyafetinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Renkli, uzun örme bir etektir. Yuvarlak ve kabarık bir etki oluşturmak için altına işlemeli iç etek giyilmektedir.

Şekil 4.22: Kolita İşlemeli Etek Ve Bluzuyla Poz Veriyor (Blast, 2021).

Resplandor isimli başlıkların geniş kıvrımı giyenin yüzünü çevreler ve beyaz ışık hüzmeleri gibi görünür. Genellikle arkaya doğru konumlandırılır ancak kilisede öne doğru kullanılır, bir pelerin gibi omuzları kaplar (Vam, 2018).

Şekil 4.23: Kolita Resplandor Başlık İle Poz Veriyor (Blast, 2021).

4.3.1 Tehuana Giyim Modasındaki İmge ve İnançlar

Uzun zaman önce Aztekler, Meksika'nın kuzeyinde yaşayan bir kabiledir. Tanrılar; kabile rahiplerine güneye, verimli bir araziye taşınmalarını ve büyük bir şehir kurmalarını söylemiştir. Aztekler yıllar süren bir yolculuğa başlamış ve birçok zorlukla karşılaşarak sonunda Meksika'da dağlarla çevrili verimli bir vadiye yerleşmişlerdir (Torres, 2007).

Aztekler çok tanrılıdır ve tanrıları Güneş, su, tarım, savaş ve ölüm gibi doğa ve insan unsurlarına bağlıdır. Tanrılar genelde yılanlar veya kanatlı yaratıklardır. Aztek dininde insanlardan önce yaşamın var olduğuna inanılır. Farklı dönemlerde beş güneşin

yaratıldığına, dördünün yok edildiğine ve medeniyetin son kalan dördüncü güneşin de yok edilmesinden sonra inşa edildiğine inanılır. (Burkowsky, 2023).

Aztek kültüründe madenler, değerli taşlar, otlar, deniz kabukları, hayvanlar, bitkiler, mağaralar, su gibi doğal kaynakların kullanıldığı günlük faaliyetlerin kutsal güçleri uyandırdığına inanılır. Bu faaliyetler; kutsal dünyadaki insanlar, atalar, tanrılar ve yaşam veren güçler arasındaki bağlantıları canlandırmak için önemlidir.

Aztek kültürünün etkisiyle Tehuanaların giyimlerinde kullanılan altın takıların çıkardıkları sesler, renkli giysilerinin görsel etkisi, giyimlerinde kullanılan çiçeklerin kokusu Tehuanalara ilahi bir yaşam gücü vermektedir.

4.3.1.1 Kıyafetlerin sesi

Eski Meksika'da ses, devlet ritüelinin önemli ve kutsal bir parçasıdır. Sık sık yapılan ve birkaç gün süren bu ritüellerde dünyayı dengede tutmaya yardımcı olan atalar ve tanrılarla duysal deneyimler aracılığıyla iletişim kurulmaktaydı. Katılımcılar; bu ritüellerde çok yoğun kokular, sesler, renkler ve tatlara maruz kalmaktaydı. Bu duysal şölen; rahipler, dansçılar, müzisyenler, aktörler, yiyecek ve içecek tedarikçileri, zanaat üreticileri gibi çok sayıda farklı role sahip çeşitli sosyal sınıflardan birçok katılımcıyı barındırmaktaydı. Günlük yaşamda sosyal statü farklılığının hüküm sürdüğü toplumda duysal deneyim yoluyla kişilerin benlik duygusu güçlenirken aynı zamanda birlik ve aidiyet duygusu da yaratılmaktaydı.

Eski Meksika'da belirli kostüm öğelerini kimin nasıl giyebileceği statüye göre belirlenmekteydi. İnsanlar hem kostümün sembolik mesajını güçlendiren hem de bireysel kimliği belirleyen süslemeler kullanılmaktaydı. Aksesuarlar giysilere parlaklık, doku, renk ve ses katmaktaydı. Giysiler; boncuk, takı, mücevher ve çan gibi ses çıkaran süslemelerle bezenmekteydi.

Aztek kültüründe sesli süslemelerin günlük ritüel ve kostümleri detaylandırmada çok önemli bir rolü vardır. Çan sesleri; ses, şarkı ve koku yoluyla yaratılan kutsal çiçekli cennete doğrudan bir referanstır. Çanlar bu nedenle kuşlar, tüyler ve yılanlar ile ilişkilidir. Ses çıkaran süslemeler tanrılarla iletişim kurmak ve tanrılara adaklar sunmak, onları memnun etmek için uygun iletişim araçları olarak kabul edilmektedir. Killer, metaller ve değerli

taşlar; bu nedenle duyuşal özelliklerine, belirli ses ve renk üretme niteliklerine göre seçilmekteydi. Süslemelerde istenen ses ve renk özellikleri elde edebilmek için özel bakır altın alaşımları üretilmekteydi.

Azteklerde mısır, değerli taşlar, tüyler, deniz kabukları, ağaçlar, kuşlar, dağlar, mağaralar, su gibi kutsal kabul edilen doğal kaynakların kullanıldığı veya gök gürültüsü, yağmur, şimşek gibi doğa olaylarının deneyimlendiği günlük faaliyetler de seçkin ritüellerle aynı kutsal güçleri uyandırmaktaydı. Bu faaliyetler; kutsal dünyadaki insanlar, atalar, tanrılar ve yaşam veren güçler arasındaki bağlantıları canlandırmak için önem taşımaktaydı. Çanların, çingirakların ve ıslıkların sesleri, mısır öğütmenin alışılmış hareketleri, işlemeli giysilerin görsel etkisi, yiyecek ve çiçeklerin kokusu da ilahi bir yaşam gücü vermekteydi (King ve Sánchez Santiago, 2011).

Tehuanalear Eski Meksika'dan gelen Aztek kültürünün etkisiyle saçlarına çiçeklerini yerleştirdikten sonra yerel zanaatkârlar tarafından yapılan altın kâğıttan bir aksesuar eklerler. Bu aksesuar, taşıyan kadın hareket ettiğinde yere düşen su damlalarının sesini çıkarır. Bu sebeple bu aksesuara "lluvia" yani yağmur denir. Yağmur yağdığında, mısır, kabak ve diğer mahsuller çiçek açmaya başlar. Bu sebeple bu aksesuar hasadı temsil eder (Lazo, 2022).

Şekil 4.24: Ana Hernandez, Hareket Ettiğinde Yere Düşen Su Damlalarının Sesini Çıkardığı İçin “Iluvia” Yani Yağmur İsimli Aksesuarı Takıyor (Lazo, 2022).

4.3.1.2 Çiçek

Güzellik algısı eski Meksika’da çok güçlü bir şekilde gelişmiştir. Şiirleri ve şarkıları; çiçekli çayırlar, bülbüllerin şarkıları, alaycı kuşlarının göz alıcı tüyleri, gökkuşağının güzel tonları gibi birçok imgeden oluşmaktadır.

Eski Meksika’da çiçekler antik tapınakları süsler, rahipler ayinlerini gerçekleştirirken çelenk takarlar. Hiç kimse kraliyet ailesinin huzuruna çiçek sunmadan giremez ve bazı çiçekler

sadece kraliyet mensupları tarafından taşınabilir. Bazı çiçekler, otlar ve kökler büyü yapmak için bazılarıysa büyüden korunmak için ya da şans getirmesi için muska olarak kullanılmaktadır (Safford, 1912).

Meksika'nın ulusal çiçeği dahliadır. Dahlia; Meksika'da ulusal gururu, birliği ve ülkenin eşsiz güzelliğini temsil eden derin bir kültürel öneme sahiptir. Meksika'nın zengin kültürel mirasının ve doğal güzelliğinin özünü yakalayan güzel bir çiçektir (Biava, 2023). Meksika tarihinin farklı dönemlerinde farklı amaçlara hizmet eden çiçek, Meksika'nın zengin kültürel tarihini yansıtır. Meksika sanatında, tekstillerinde ve el sanatlarında da önemli bir yere sahiptir. Dahlia çiçekleri, geleneksel Meksika tekstillerinde kullanılan sarı veya turuncu boya üretmek için kullanılır (Biava, 2023). Dahlia; yaz sonunda çiçek açtığı ve diğer birçok bitki solduğunda sonbaharda çiçekli olduğu için güzellik, zarafet ve dayanıklılığı sembolize eder. Dahlia çiçeği, güzellik ve dayanıklılığın sembolizmine ek olarak bağlılığın ve sonsuz aşkın sembolü olarak da görülür. Dahlianın sembolizmi ayrıca asalet ve nezaket içerir. Çiçeğin asaletle olan ilişkisi, ona muhteşem bir görünüm kazandıran etkileyici boyutu ve canlı renklerinden kaynaklanmaktadır. Nezaketin sembolizmi ise dahlia çiçeğinin bazı kültürlerde şükran ve minnettarlığı ifade etmek ve iyi dilekleri sunmak için hediye olarak kullanılmasıyla bağlantılıdır.

Şekil 4.25: Tehuana'nın Sepetindeki Çiçekler (Lazo, 2022).

4.3.1.3 Altın

Tehuantepec'te altının önemi Aztek kültürüne dayanır. Altın, Aztek kültüründe kutsal ve güçlü bir malzemedir ve “tanrıların atığı” olduğuna inanılmaktadır (Lacy ve diğerleri, 2000). Oaxaca ve Guerrero bölgelerinden getirilen altın tozu gibi işlenmemiş ham altın malzemeler Aztekler'de genellikle hediye amaçlı kullanılmaktaydı. Kolye, küpe gibi işlenmiş altınlar ise hükümdarlara, rahiplere veya seçkin savaşçılara hediye olarak sunulmaktaydı (Aztecart, t.y.).

Tehuantepec'te toplumda erkeklerden daha aktif rol oynayan Tehuanalar; daha çocuklukta dokuma yaparak, meyve toplayarak, pazarda satış yaparak para kazanmaya başlarlar.

Amerika Birleşik Devletleri ve Guatemala madeni paralarından oluşan altın sikkelerden oluşan kolyeler onlar için özgürlük anlamına gelmektedir. Bu sebeple Tehuanalar tüm servetlerini bu ağır altın kolyelere dönüştürürler (King, 2002). Bir Tehuana altın takıları olmadan tam olarak hazırlanmış sayılmaz.

Şekil 4.26: Tehuana Altın Takılarıyla Poz Veriyor (Blast, 2021)

5. DEĞERLENDİRME VE BULGULAR

Şekil 5.1: Tasarımın Yakın Çekimi.

Şekil 5.2: Tasarımın Sol Profilden Çekimi.

Şekil 5.3: Tasarımın Önden Çekimi.

Şekil 5.4: Tasarımın sağ profilden çekimi.

6. SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Çinli Yao kadınları, Meksikalı Tehuanalar ve Bolivyalı Kolitaların geleneksel kıyafetleri üzerinden etnik giyim modası incelenmiştir. Araştırmanın amacı, bu etnik kadın topluluklarının giyimlerinde taşıdıkları kültürel inançların ve imgelerin moda tasarımı alanına nasıl ilham kaynağı olabileceğini ortaya koymaktır.

Araştırmada Çinli Yao kadınlarının Meksikalı Tehuanaların ve Bolivyalı Kolitaların giyimlerindeki kültürel unsurlar incelenmiştir. Bu unsurlar, kadınların kimliklerini, inançlarını ve tarihlerini yansıtan güçlü imgeler olarak dikkat çekmektedir. Etnik kıyafetlerdeki imgelerin, modern tasarımlara eklenerek yeni tasarımların ortaya çıkarılmasıyla moda tasarımı alanına katkı sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

Feminist ressam Frida Kahlo'nun etkisiyle Tehuana giyiminin moda tasarımı alanını oldukça etkilediği bilinmektedir. Tehuana geleneksel giyimini benimseyen Frida Kahlo, Christian Dior Cruise 2024 Koleksiyonu gibi birçok koleksiyona ilham kaynağı olmuştur. Geleneksel kıyafetlerinden günlük hayatlarında ödün vermeyen Tehuana, Kolita ve Yao kadınlarının hikayeleri Vogue gibi moda dergilerine konu olmuş, moda fotoğrafçıları inançlarını giyimlerinde taşıyan bu kadınları fotoğraflamışlardır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular güçlü, feminen ve inançlarını giyimlerinde taşıyan Kolitalar ve Yao kadınlarının da Tehuanalar gibi moda tasarımcılarına ilham kaynağı olabileceği yönündedir.

Meksika kökenli feminist Frida Kahlo'nun, Meksikalı ve anaerkil toplum düzenini benimsemiş Tehuana kadının giyimini kişisel giyim tarzı olarak benimsemiş olması örneğinde olduğu gibi, bir kadının inançlarını taşıyan giyim, o kadına kendini ifade etme olanağı sunar. Moda tasarımcısı, bu güçlü ve feminen kadınların hikayelerinden ilham alarak yaptığı yeni tasarımlar ile iş hayatının getirdiği zorluklarla mücadele eden günümüz kadınının sahip olduğu feminen enerjiyi ortaya çıkararak, bu tasarımları taşıyan kadınlara güç verir.

Bu araştırmanın sonucunda farklı ülkelerden etnik kadınların geleneksel kıyafetlerindeki imgeler kullanılarak modernize edilmiş yeni bir tasarım yapılmıştır. Günlük hayatlarında geleneksel kıyafetlerinden vazgeçmeyen farklı topluluklara ait üç farklı kadın grubunun

her birinden inançlarını barındıran bir imge seçilmiş ve tasarımda kullanılmıştır. Kolitaların “Pachamama” yani “Toprak Ana” inancını sembolize eden “melon şapka” imgesinden esinlenilip bir şapka tasarlanmıştır. Tehuanaların doğa ve tanrılarla iletişimini sembolize eden “ses” imgesi tasarıma çingiraklı boncuklar eklenerek kullanılmıştır. Yao kadınlarının gücünü sembolize eden hayatlarında sadece bir kere kesip daha sonra uzamaya bıraktıkları saçlarından esinlenerek “uzun saç” imgesi yapılan tasarımda kullanılmıştır. Yapılan tasarım, etnik imgelerin günümüz modasına uyarlanarak modern kadına güç veren yeni tasarımların yapılmasıyla moda tasarımı alanına katkı sağlanması fikrini ortaya koymaktadır.

REFERANSLAR

- Afshar, H. ve Maynard, M. (Ed.). (1994). *The dynamics of race and gender: Some feminist interventions* (1st ed.). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203482148>
- Al-Arashi, Y. (2019). Montanas. Erişim: 12/11/2023 <https://yumnaaa.com/VOGUE-MEXICO-LATIN-AMERICA>
- Aztecart. (t.y.). Material. Erişim: 12/11/2023 <https://aztecart2017.ace.fordham.edu/exhibits/show/bell--head/gold#:~:text=Throughout%20Aztec%20culture%2C%20gold%20was,nobles%20and%20emperors%20in%20jewelry>
- Babinski, T. (2022). Cholitas: Changing the World one Pollera at the Time. Erişim: 10/01/2023 <https://blog.cirquedusoleil.com/cholitas-changing-the-world-one-pollera-at-the-time>
- Biava, I. (2023). Dahlia: The National Flower of Mexico. Erişim: 12/11/2023 <https://letstraveltomexico.com/national-flower-of-mexico/>
- Bing, C. (2023). Book Review of A Rainbow in the Mountains: Dress of the Yao —A Guide to Traditional Yao Costumes and Ornaments. Contemporary Social Sciences. Erişim: 15/01/2023 <https://css.researchcommons.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1440&context=journal>
- Blakemore, E. (2019). Race and ethnicity: How are they different? Erişim: 15/01/2023 <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/race-ethnicity>
- Bolivian Life. (t.y.). Cholita Fashion: Bowler Hats and Sexy Ankles. Erişim: 12/11/2023 <https://www.bolivianlife.com/cholita-fashion-bowler-hats-and-sexy-ankles/>
- Buch, O. V. (2017). *Moda praksi*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Burkowsky, D. (2023). Aztec Religion. Erişim: 12/11/2023 <https://study.com/academy/lesson/aztec-religion-beliefs-practices-mythology.html>
- Butet Roch, L. (2018). Meet the Women Wrestling Their Way to Equality in the High Andes. Erişim: 15/01/2023 <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/flying-cholitas-indigenous-women-bolivia-wrestling>
- Carlo (2015). Bolivian Cholitas and The Secret of the Bowler Hats. Erişim: 17/11/2023 <https://www.nextstopwhoknows.com/bolivian-cholitas-and-the-secret-of-the-bowler-hats/>
- Chamorro, C. (2019). Las Cholitas Escaladoras de Bolivia: Un Ejemplo de Fortaleza Y Convicción! Erişim: 15/01/2023 <https://www.vogue.mx/estilo-de-vida/articulo/cholitas-escaladoras-de-bolivia>

- China SCIO (2017). *Yao ethnic group*. http://english.scio.gov.cn/chinafacts/2017-06/06/content_40975540.htm
- Chinadaily (2017). Innovative Yao Costumes and Accessories Hit Market. Erişim: 15/01/2023 https://global.chinadaily.com.cn/a/201712/15/WS5a335f5ca3108bc8c6734e62_7.html
- ChinaWiki. (2019). Yao Embroidery. Erişim: 15/01/2023 <https://www.chinawiki.net/thread/84/2489.html>
- Christie's (2017). Mythical Creatures in the Life and Art of Ancient China. Erişim: 12/11/2023 <https://www.christies.com/en/stories/mythical-creatures-in-the-life-and-art-of-ancient-china-c1c2d296024540649dddefa739e53cb4>
- Collins, C. (2022). Frida: Style Icon: A Celebration of the Remarkable Style of Frida Kahlo
- Copal, M. (2018). Tehuantepec, the Place Where the Tehuana was Born. Erişim: 15/01/2023 <https://mayancopal.com/blogs/news/tehuantepec-the-place-where-the-tehuana-was-born>
- Çelik, N. (2013). Max weber'de etnisite kavramı. *Sosyoloji Dergisi*, (29), 23-38.
- Daily Sabah (2022). Bolivia's cholita wrestlers duke it out on the street. Erişim: 15/01/2023 https://www.dailysabah.com/gallery/bolivias-cholita-wrestlers-duke-it-out-on-the-street/images?gallery_image=87661
- Daniele Tamagni Foundation (2022). The Flying Cholitas. Erişim: 12/11/2023 https://www.danieletamagni.com/project/the-flying-cholitas/
- Davis, F. (1997). *Moda, kültür ve kimlik* (Ö. Arıkan, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Dear, P. (2014). The Rise of the 'Cholitas'. Erişim: 17/01/2023 <https://www.bbc.com/news/magazine-26172313>
- Demir Parlak, S. (2022). Giyim modasıyla kimliğin temsili üzerine. *TJFDM*, 4(2), 103-120. <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1116294>
- Dickinson, M. (2021). Red Yao: Sewing, Embroidery and An Evolving Tradition. Erişim: 15/01/2023 <https://viori.com/blogs/viori-blog/red-yao-sewing-embroidery-and-an-evolving-tradition>
- Dörr, L. (2018). The Flaying Cholites. Erişim: 12/11/2023 <https://luisadorr.com/The-Flying-Cholitas>
- Eraslan Yanmaz, I. (2021). Melon Şapka ve Cholitas Kadınları. Erişim: 12/11/2023 <http://www.ilgine.com/blog/melon-sapka-ve-cholitas-kadinlari/>

- Fernanda Pérez Sánchez (2022). The Beautiful Stories Behind 8 of Oaxaca's Traditional Outfits. Erişim: 17/11/2023 <https://www.vogue.com/article/the-beautiful-stories-behind-8-of-oaxacas-traditional-outfits>
- Freud, S. (1975). *Kitle psikolojisi* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2012). *Kitle psikolojisi* (K. Şipal, Çev.) (5. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Goldman, Y. (t.y.). Yao Embroidery. Erişim: 15/01/2023 <https://muu-toh-muu.com/english/yao-embroidery.html>
- Guilin Holiday. (2014). Red clothes of Yao minority in Longsheng. Erişim: 15/01/2023 <https://guilinholiday.wordpress.com/2014/05/26/red-clothes-of-yao-minority-in-longsheng/>
- Hipp, J. R. (2016). Collective efficacy [10.1016/j.jcrimjus.2016.02.016](https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2016.02.016)
- Hopkins, C. ve Waguespack, J. (2023). Legends & Myths of China. Erişim: 15/01/2023 <https://study.com/academy/lesson/chinese-legends-myths.html>
- Jaskolowska, A. (2018). Bolivian Cholitas and the Very Weird Story of their Bowler Hats. Erişim: 12/11/2023 <https://travelandkeepfit.com/en/2018/06/29/bolivian-cholitas-and-the-very-weird-story-of-their-bowler-hats>
- Karabıyık Barbarosoğlu, F. (2013). *Moda ve zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Keefe, A. (2016). These Women Rock Indigenous Clothes to Reclaim Their History. Erişim: 15/01/2023 <https://www.nationalgeographic.com/photography/article/portraits-of-bolivia-s-cholitas-celebrate-fashion-and-heritage>
- King, H. (2002). Gold in ancient America. *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 59(4), 5–55. <https://doi.org/10.2307/3269153>
- King, S. M. ve Sánchez Santiago, G. (2011). Soundscapes of the everyday in ancient Oaxaca, Mexico. *Archaeologies*, 7(2), 387-422. Erişim: 12/11/2023 <https://anthropology.indiana.edu/documents/KingandSanchezSantiago2011SoundscapesoftheEverydayinAncientOaxacaMexico.pdf>
- Kirk, D. (2018). Women Rule The Roost In This Mexican Region. Erişim: 17/11/2023 <https://www.contiki.com/six-two/article/women-rule-the-roost-in-this-mexican-region/>
- Korzhov, N. ve Kovalenko, A. (2014). China's Yao Community. Erişim: 15/01/2023 <https://www.aljazeera.com/gallery/2014/2/12/chinas-yao-community>
- Lacy, A. R. S., Suderman, M., de Fossey, M., Brasseur, C., Fox, L. S., Eisenstein, S., Moszka, R., Sierra, A., Covarrubias, M., Hesterberg, A., Weber, J., Andrade, L., Heller, L., Yáñez, A., Sánchez, A. R. ve González, R. (2000). The Tehuana. *Artes de México*, 49, 81–96.

- Mexico, A. (2000). The Tehuana. Erişim: 12/11/2023 <https://www.jstor.org/stable/24312793>
- Mythosphere (t.y.). Aymara Mythology. Erişim: 15/01/2023 <https://www.folklore.earth/culture/aymara/>
- Natgeofe (t.y.). Erişim: 12/11/2023 <https://i.natgeofe.com/n/68aae317-e919-443c-bd6a-361a8986ba6d/blast-cholitas-05.jpg>
- Newbold, A. (2018). Fashioning Frida: Inside The V&A's Frida Kahlo Retrospective. Erişim: 17/11/2023 <https://www.vogue.co.uk/article/frida-kahlo-making-her-self-up-va-museum>
- Nickolas Murray (1946). Frida in New York. Erişim: 15/01/2023 https://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/frida_kahlo
- Nomadic Macs (2018). Long Hair Village Huangluo: The Red Yao Minority. Erişim: 12/11/2023 <https://nomadicmacs.com/long-hair-village-huangluo/>
- Özmen, G. (2015). *İnsan psikolojisi ve giysi tasarımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Perkins, M. (2020). The Red Yao's Secrets to Healthy Hair. Erişim: 15/01/2023 <https://viori.com/blogs/viori-blog/the-red-yao-s-secrets-to-healthy-hair>
- Philip Naudus (2020). The Ballad of Mulan. Erişim: 15/01/2023 <https://mulanbook.com/pages/northern-wei/ballad-of-mulan>
- Safford, W. E. (1912). *Sacred flowers of the aztecs* (14. Cilt) Washington: PRBSS OP JUDD & DSTWEILER, INC. [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/85/Sacred flowers of the Aztecs %28IA sacredflowersofa00saff%29.pdf](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/85/Sacred_flowers_of_the_Aztecs_%28IA_sacredflowersofa00saff%29.pdf)
- Science Museums of China. (t.y.). Panyao Three Horned Hat Scares Tiger Away. Erişim: 15/01/2023 <http://www.kepu.net.cn/english/nationalitymse/yao/200312240073.html>
- Temblador, A. (2022). Flaying Cholitas. Erişim: 15/01/2023 <https://gloroussport.com/articles/flying-cholitas/>
- The Kindcraft. (t.y.). Garments of the Hong Yao. Erişim: 12/11/2023 <https://thekindcraft.com/garments-hong-yao>
- Toddantony (t.y.). Cholitas Escaladoras. Erişim: 15/01/2023 <https://toddantony.com/portfolio/cholita-escaladoras/>
- Torres, J. S. (2007). Aztec Mythology: The Influence of Aztec Mythology on Mexican Culture and History. Erişim: 15/01/2023 <https://uh.edu/honors/Programs-Minors/honors-and-the-schools/houston-teachers-institute/curriculum-units/pdfs/2007/world-mythologies/salterio-07-myths.pdf>

- Verkuyten, M. (2018). *The Social Psychology of Ethnic Identity* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315109527>
- Victoria and Albert Museum (2018). Traditional Mexican Dress. Erişim: 17/11/2023 <https://www.vam.ac.uk/articles/traditional-mexican-dress>
- Vignoles, V. L. (2011). Identity motives. In S. J. Schwartz, K. Luyckx ve V. L. Vignoles (Eds.), *Handbook of identity theory and research* (s. 403–432). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7988-9_18
- VOGUE Mexico Latinoamerica. (2019). Conoce a Las Cholitas Escaladoras de Bolivia [Youtube]. Erişim: 15/01/2023 <https://www.youtube-nocookie.com/embed/sYjpyNsowNE>
- VOGUE. (2019)._Descubre Las Históricas Imágenes Cholitas Escaladoras de Bolivia. Erişim: 15/01/2023 <https://www.vogue.mx/estilo-de-vida/galeria/cholitas-escaladoras-en-imagenes-historicas>
- Weber, M. (2017). Ethnic groups. G. Roth ve C. Wittich (Ed.), *Economy and society* içinde (385-399. ss). University of California Press.
- Woodman, S. (2017). How the Women of Tehuantepec Inspired a Nation. Erişim: 12/11/2023 <https://theculturetrip.com/north-america/mexico/articles/how-the-women-of-tehuantepec-inspired-a-nation>
- World Photography Organisation. (2016). Shortlist, The Women of Juchitan by Delphine Blast. Erişim: 17/11/2023 <https://www.worldphoto.org/zh/sony-world-photography-awards/winners-galleries/2021/professional/shortlist-women-juchitan-delphine>
- World Photography Organisation. (2016). Shortlist; The Flying Cholitas by Luisa Dörr. Erişim: 15/01/2023 <https://www.worldphoto.org/sony-world-photography-awards/winners-galleries/2020/zeiss/shortlisted/shortlist-flying-cholitas#:~:text=In%20Bolivia%2C%20a%20group%20of,the%20country's%20most%20marginalised%20groups>
- Yaeger. (2019). Meet the Chinese Women Who Only Cut Their Hair Once. Erişim: 17/11/2023 <https://www.vogue.com/projects/13548460/women-of-huang-luo-china-long-hair-tradition>
- Yao Secret. (2023). The Long Hair Festival Is Back and You're Invited! Erişim: 15/01/2023 <https://yaosecret.com/blogs/yao-secret-blogs/the-long-hair-festival-is-back>
- Yunnan Exploration. (t.y.). Costumes of Yao Ethnic Minority. Erişim: 15/01/2023 <https://www.yunnanexploration.com/costumes-of-yao-ethnic-minority.html>
- Zhidong, G. (2020). Beliefs Exhibited on Clothes---Costumes of the Yao People. Erişim: 15/01/2023 http://www.chinatoday.com.cn/ctenglish/2018/cs/202008/t20200827_800218928.html